

The Project Gutenberg eBook of Agamemnon: Murhenäytelmä, by Aeschylus

This ebook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this ebook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you'll have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

Title: Agamemnon: Murhenäytelmä

Author: Aeschylus

Translator: Kaarlo Forsman

Release date: September 24, 2016 [EBook #53137]

Language: Finnish

*** START OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK AGAMEMNON: MURHENÄYTELMÄ ***

E-text prepared by Tapio Riikonen

AGAMEMNON

Murhenäytelmä

Kirj.

AISCHYLOS

Alkuteoksen runomitoilla suomennanut, johdannolla ja selityksillä varustanut

Kaarlo Forsman

Porvoossa, Werner Söderström 1897.

JOHDANTO.

Aischylos, kreikkalaisen draaman ensimmäinen suuri mestari, jättää vielä väljän tilan epiikan ja lyriikan aineksille näytelmissään. Onpa hänen uskonnollinen katsantotapanakin vielä yleensä eepillisen runouden. — Kun Iliadissa Achilles, kärsittyään Agamemnonilta solvauksen, vihoissaan jättää kansalaisensa mahtavaa apuansa vaille, opettavat mieshukka ja ahdinko jälkimäistä että hän on pahoin tehnyt. Mutta ei Achilleen ylpeys myöskään saa jäädä kurittamatta ja voitolle. Patroklon kuolema pakottaa häntä luopumaan itsekkäisyydestään ja ryhtymään taisteluun, jouduttamaan kohtalon säätämää häviötä Troialle ja — omaakin kuoloansa. Näin ihmisten teot, silloinkin kun he luulevat vapaasti toimivansa, heidän intohimonsa ja rikoksensa ovat kohtalon ja jumalien käsissä välikappaleina heidän tarkoituksiaan varten. Rikostenkin uhalla pääsee jumalallinen oikeus lopullisesti voitolle, kun rikos tulee hädetyksi ja ihmisten täytyy kärsimysten kautta mieltä opittuaan tunnustaa jumalien

viisaus ja valta.

Tämä Homeron kanta on yleensä Aischylonkin. Sitä nähdäksemme tarkastelkaamme vaan "Agamemnon" näytelmää, jonka kantataru on otettu Troian sodan satupiiristä, edellyttäen muitakin vanhempia satuja.

Edessämme on Pelopiidein onneton ruhtinassuku, jossa rikos ja verinen vaino käy perintönä polvesta toiseen aina kantaisästä Tantalosta asti. Hänhän se, alkuaan oltuaan jumalien lemmikki, kiusatakseen heidän kaikkitietävyyttänsä, teurasti heille oman poikansa syötäväksi ja siitä syöstiin manalaan ikituksia kärsimään. Poika Pelops virkosi henkiin ylhäisien armosta ja eli onnellisena, kunnes hän jo vanhana samensi onnensa aviorikoksella. Mutta hänen poikansapa, Atrevs ja Thyestes, tulivatkin vasta tihoistaan kurjan kuuluiksi. Ensin he sovussa tappoivat äpäreljensä, sitten syttyi heidän välillään vimmattu kiista Mykenen vallasta. Atrevs ajoi veljensä maanpakoon. Mutta Thyestes kosti siten, että ryösti A:n pojan Pleistheneen, jonka kasvatti ikäänkuin omaksi pojakseen ja lähetti hänet sittemmin tappamaan Atrevsin. Salamurhaaja saatiin kiinni, ennenkuin ehti aikeensa toteuttaa, ja sovitti sen kuolemallaan. Kun Atrevs sai tietää oman poikansa tappaneensa ja kun Thyestes sen lisäksi oli häneltä vietelty vaimon uskottomaksi, laati hän kamalan koston. Teeskellen sovinnollisuutta pyysi hän veljeä vieraakseen, jotta sovittaisiin pois vanhat vihat. Toinen tuli perheineen. Mutta Atrevs teurasti salaa veljensä pojat ja pani ne vieraalleen syötäväksi. Aurinko käänsi kasvonsa mointa kauheutta näkemästä. Mutta Thyestes huusi kirousta paetessaan. Saatuaan Aigisthos poikansa avulla Atrevsin murhatuksi[1] pääsi hän vielä Mykenen kuninkaaksi. Atrevsin pojat — tai toisinnan mukaan, joka tekee Pleistheneen heidän isäkseen, pojanpojat — Agamemnon ja Menelaos pakenivat julmaa setäänsä Spartaan Tyndareos kuninkaan turviin, jonka tyttäret he naivat, toinen Klytaimnestran, toinen Helenan. Appensa avulla valloitti Agamemnon takasin valtakuntansa, tappoi Thyesteen[2] ja karkoitti Aigisthon, mutta Menelaos jäi Spartaan appensa vallan perijäksi. Kun troialainen ruhtinas Paris ryösti Helenan, ryhdyttiin kostosotaan, jossa Agamemnon tuli päälliköksi. Hän pääsi juuri paraiksi sieltä kotio, kun Aigisthos Klytaimnestran kanssa yksissä juonin pani häntä kohtaan toimeen kostotuuman, jota kauan oli hautonut. Sillä välin Agamemnonin poika Orestes eleli turvassa äitinsä vainolta Fokiissa; täältä palasi hän aika miehenä ystävänsä Pyladeen kanssa ja kosti isänsä kuolon Aigisthon verellä. Mutta kun hän samassa surmasi äitinsäkin, joutui hän Erinnyjen (kostotarten) vihaan. Harhailtuaan kauvan rauhatonna, sovitti hän vihdoinkin rikoksensa tuomalla Artemiin kuvan Tauriasta Attikaan, jolloin Athenan areopagi-tuomiosto julistaa hänet syystä vapaaksi, Erinnyt leppyvät ja niistä tulee suopeat "Eumenidit". Näin seurasi rikos rikosta, jumalien sitä salliessa, koska siten vanha rikos sai rankaisunsa uudessa toteutuvan koston kautta. Rikosten sarjan lopetti vasta heidän armonsa, joka karkoitti vainon hengen ja puhdisti suvun kirouksesta.

Tämmöinen taru tarjosi erittäin otollisen aineen runoilijallemme, joka halusta käsitteli vaikeita siveellisiä pulmia ja ristiriitoja, ihmisten intohimojen ottelua keskenään ja yrmyilyä korkeampia valtoja vastaan, jumalallisen järjestyksen toteutumista ihmiselämän sekasorrossa, jumalallisen viisauden voittoa ihmisen lyhytnäköisyydestä. Hän loi noista taru-aineista kolme, n.s. "Oresteian" trilogiaksi liittyvää tragediaa: "Agamemnon", "Choeforoi" ja "Eumenides". Luokaamme vielä silmäys ensimmäisen johtaviin aatteihin.

Suvun peritty kirous painoi vielä Agamemnonia, vanhastaan sovittamaton veri vaati vielä kostoa. Mutta lisäksi tuli omaakin syyllisyyttä. Kun Artemis vihoissaan itselleen pyhitetyn riistan taposta pidätti Achaialaisten laivastoa Auliin satamassa Troiaan lähtemästä, oli Ag. samalla lepyttääkseen häntä ja pelastaakseen päällikkökunniansa — joka olisi mennyt pilalle, jos olisi tyhjin toimin kesken palattu — uhrannut tyttärensä Ifigeneian jumalattarelle. Näin saivat isäntunteet väistyä ja vallan otti kunnianhimo, "miel' irstas, pyhää polkeva" (*Agamemnon*. 230). Isän kättä tahraava veri vaati kostoa. Kun edelleen sodan kestäessä niin moni Hellaan poika oli löytänyt hautansa vieraassa maassa, ja kansassa sentakia kuohui tyytymättömyyden nurinaa, karttui siitä lisää edesvastuuta ruhtinaille, jotka niin mitättömän syyn takia — "yhden naisen tähden vaan" — olivat saattaneet kansansa sodan kurjuutta kärsimään. Muuten tässä — sivumennen sanoen — pilkistaa näkyviin runoilijamme tasavaltainen tendenssi. Ankarasti moititaan draamassamme ruhtinaita, kun he mitätöntien yksityisriitojensa vuoksi antavat kansojen kärsiä niiden surkeita seurauksia. Kansat saavat sovittaa ruhtinastensa erehdyksiä. Niinpä Paris ilkityöllään syöksi koko isänmaansa perikatoon. Vakavasti varotellaan sentähden kuninkaita miettimään korkean asemansa edesvastuuta ja vaaroja: Valta viepi helposti ylpeyteen, josta sikiää väkivallat, rikokset, turmio. "Zeyn salamat iskevät vuorten huippuja".

Mutta pääasiana on kuitenkin osottaa, miten tämmöisissä yleisissä onnettomuuksissa taivaan tuomiot toteutuvat. Jumalien vaa'alla ihmisten synnit painavat paljon. Joka rikkoo heidän iki-järjestyksensä, polkee Diken (Oikeuden) pyhyden, sen siitä täytyy iskut kärsiä, jotka kohtaavat häntä, jopa sukuansa ja kansaansakin, jos rikos on suuri ja rikkojan asema korkea. Eikä siinä lahjoilla voida lepyttää jumalain vanhurskautta. "Miestä murhan tahrinmaa vaanii silmä jumalain". Ilkityöstä syntyy uusi ilkityö yhä edelleen. Zevs sallii ihmisten täten aikansa kostaa toistensa rikoksia, hän suo heille sen verran tahdon vapautta, että he noudattaen paha sisunsa ääntä samalla täyttävät hänen oikeutensa tuomioita. Vasta

kun kaikki rikokset on sovitettu, pahantekijät hävitetty, loistaa hänen laupeutensa taas hurskaille. Kaikkien täytyy tunnustaa, että Zeusin vanhurskaus ja viisaus vallitsee ylinnä eikä siedä ihmisiltä röyhkeyttä ja rikosta. Näin jumalan voitto on hyvän voitto. Korkein viisaus on siis tyytyä hänen johtoonsa ja kiittää häntä kohtalon myrskyjenkin temmeltäissä. Tämä viisaus on kallis ja usein vasta kovien kärsimysten hinnalla ostettavissa. Kun kohtalo säälimättä murskaa elon onnen, lohduttakoon edes se ajatus, että voitolle pääsee jumalallinen pyhyys ja viisaus, ja ihmisen ylpeys, pahuus ja lyhytmielisyydet kukistuvat, joiden ei sovi elämän oloja ohjata. Jumalill' on onnen ohjat. Ihminen erehtyy niin helposti; silloinkin kun luulee hyvin tekevänsä, eksyy hän rikoksiin. Sentähden vaatii yksin jumalan rakkauskin ja huolenpito ihmisistä rikosta häätämään. Kun ihminen häiritsee siveellistä mailmanjärjestystä, yltymällä rajutöihin, niin jumalat, tämän järjestyksen valvojina, kurittavat häntä tarpeen mukaan kovastikin. Ylöltäinen menestys ei ole ihmiselle terveellinen, se kun helposti paisuttaa ja eksyttää harhatekoihin. Siitä tuo kuuluisa "jumalien kateus", jota niin yleisesti uskottiin ja karteltiin. Omituisesti kyllä Aischylos omalta korkeammalta siveelliseltä kannaltaan ei kuitenkaan hyväksy tällaisista, jumalia halventavaa uskoa (Ag. 757): viatonten, hurskasten menestys ei herätä hyvään armoluojoin kateutta, vaan he suosivat hurskaita kaikissa oloissa.

Näitä aatteita draamamme esittelee juhlallisella vakavuudella, jossa väliin tuulahtaa ikäänkuin ylempään inspiratsioonin henki. Niitä mietteitä uhkuvat pitkät ja monet kuorolaulut, jotka sentähden anastavat lyyrilliselle puolelle niin laajan alan, samoin kuin taas toisin paikoin pitkät, vaikka vilkkaat ja kauniit edellisten tapausten kertoilut edustavat eepillistä ainesta lavealtikin.

Agamemnonin traagillinen kohtalo etupäässä antaa aiheen näihin uskonnollis-siveellisiin mietiskelyihin. Ja tosiaan se on omansa mieltä viehättämään elävään myötätuntoon. Äsken saadun suuren voiton loisteessa palajaa kuningas kotia kansansa ylistettynä sankarina: kaikki kajahtaa juhlariemua ja uhrisuitsut kieriskelevät taivahalle. Silloin kohtalon pilvi äkkiä synkistää taivaan ja salama musertaa kerrassaan kaiken. Eipä se sentään tapahdu aivan entehittä. Alakuloinen aavistus värähtelelee kansan (sen edustajan kuoron y.m.) sydämiä eikä anna ilon ilolle tuntua. Tiedetään, ettei valtiaan kodissa asiat ole oikealla kannalla ja sovittamatonta verta on Pelopiidein huonetta tahraamassa. Kun siis rakastettu ruhtinas suistuu surmaan, särkee se kyllä kipeästi sydämiä, mutta siinä täytyy kuitenkin koettaa ymmärtää jumalien jos ankaraakin johtoa ja viisautta, samalla kun heidän oikeudestaan on odotettava että kosto vielä saavuttaa pahan tehneetkin. Nämät pääsävyt soivat varsinkin kuorolauluista murhan jälkeen.

Toinen henkilö, jonka traagillinen kohtalo Agamemnonin jälkeen vaatii myötätuntoamme, on Kasandra, tuo ennustustaitoinen troialainen prinsessa, jonka voittaja on tuonut kerallaan kotia. Hänkin kohtalon uhrina nuorena tylysti temmataa elävien keskeltä, syystä että hän on perikatoon tuomitun kansan lapsi, että hän ei antaunut Apollonin lemmelle ja että hänen kohtalonsa liittyy uuden isäntänsä kohtaloon. Hänen täytyy sortua sentähden, että nyt oli pahojen aika päästä voitolle, kunnes näidenkin rikokset kypsyivät tuomarin miekalle. Kasandran esiintymistä perustaa kohtalon, "moiran" halu saada hänen suunsa kautta valmistaa mieliä tulevia kauhuja kohtaamaan sekä julistaa lopullista rauhaa myrskyjen jälkeen. Juhlallisen yleviä ja sydäntä sattuvia sanoja Kasandra siinä lausuu kuoron kanssa vaihetellen laulaessaan.

Hänen vastakohtansa on Klytaimnestra, kavala, katala teeskentelijä, joka maireilla sanoilla ja viehättävällä ulko-olennolla lumoo miehensäkin silmät näkemästä kyyn myrkyä kielensä alla ja tiikerin sydäntä uhkeassa rinnassaan. Ainoastaan häikäältä pilkistaa liioittelevien hyväilysanon ja ylistelyjen takaa näkyviin valhe, jonka tyystin harkittu häijyys on sitä pirullisempi, kun hänen sanoissaan ehtimän takaa piilee kavala kahdamielisyydet, puustavillisen mielen takana toinen päinvastainen. Hän on lausuvinaan iloa miehensä tulosta ja hellää rakkautta häntä kohtaan; mutta toisessa mielessä sanoja kuullen havaitsee niissä kiukun myrkyä ja katalaa kostoniloa. Uskottomuuteen omaa miestänsä kohtaan yhtyy mustasukkaisuus Kasandraa vastaan (jonka luuli nauttivan Agamemnonin lempeä) kiihdyttäen hänen vihaansa vielä tulisemmaksi — omituisen ristiriitainen ja kuitenkin aivan todellisuuden mukainen luonteenpiirre, joka todistaa sekin että Aischylos oli syvälle tähtänyt ihmissydämen salasoppiin. Näin on siis tässä mestarin kädellä piirretty demoonillisen naisen perikuva, joku muinaisaikainen Lady Macbeth.

Klytaimnestra ja Aigisthos ovat tosin ne aseet, joilla kohtalo korjaa kostonsa uhriksi Agamemnonin, ja he tajuavat sen itsekkin, liiankin selvästi. Mutta ei heidän oma syyllisyytensä siltä lainkaan vähene. Klytaimnestra on omasta puolestaan miehelleen uskonon vaimo ja Aigisthos himoitsee kuninkaan purppuraa. Kummankin itsekästen pyyteitten tiellä on Agamemnon ja sentähden on hän uhrattava. Tästä heidän työnsä saa varsinaisen rikoksen leiman. Turhaan yrittivät he, semminkin kuningatar, sofistikkalla syytää syyllisyyttänsä "kostonhengen" niskoille, jonka asiaa he ovat ajavinaan; turhaan hän latelee kauniita sanoja jumalien kostavasta vanhurskaudesta ja äidinrakkauden käskystä kostaa Ifigeneian kuoloa. Häntä ei usko kukaan. Niin Aigisthoskin, Klytaimnestran kanssa vedellen samaa virttä ja hänen osaansa täydennellen, koettaa samanlaisilla perusteilla konnuuttansa kaunistella. Yhtä vähän onnistuu hänenkään uskotella ketään, että hän on viaton. Kansa lausuu julkisesti inhonsa hänelle

ja hänen teollensa eikä lupaa totella konnan valtakäskyjä. Ja näin loppuu näytelmämme särkevään epäsointuun. Vasta monien taistelujen, vaurioiden ja vaivojen perästä valkenee sovinnon päivä ja jumalien armo ja viisaus vallitsee maan päällä. Ne aiheet ovat trilogian molemmat muut draamat ottaneet käsiteltäväkseen.

Näitä aatteellisia aiheita syvästi käsittämällä ja taitavasti runopukuun luomalla on Aischylos sepinyt suurisuuntaisen nerontuotteen, joka uhkuu syviä ja korkeita, useinpa suloisiakin tunteita ja ajatelmia kielimuodossa, joka ei aina tunnu riittävän rikasta sisältöään, noita pontevia, korkealle lentäviä ajatuksia ilmi lausumaan. Hän on siten valaiseva ylevän runoustyylin esimerkki. Kieli vilisee rohkeita uusia sanasepityksiä ja lausekäänteitä, on kuvikasta ja metaforain valinnassa uskaliasta, jonka lisäksi tulee karkea vanhanaikainen pontevuus ja suorasukaisuus, joka väliin vivahtaa trivialisuuteen. Tuommoista esitystä ei ole helppo muilla kielillä mukailla. Melkein mahdottomia ovat kääntäjälle nuo monet omituiset sanayhdistelmät ja liittoperäiset sanat, joiden jäljittely usein tuntuu teeskentelyn tapaiselta. Monasti saa sentähden tyytyä lausumaan ajatuksen vaan ylimalkaan, luopuen sen omituisesta esitysmuodosta, joten taas käänös vahingokseen melkoisesti menettää alkuperäistä mehuansa.

Oresteia esitettiin Athenassa ja sai ensi palkinnon Dionyson juhlassa v. 458 e.Kr.

* * * * *

Suomennos perustuu etupäässä Schneidevin'in tekstiin. Häneltä on myös selityksiä lainaeltu.. Muuten on suomentajalla ollut paras apu vaikeiden paikkain ymmärtämisessä B. Risberg'in oivallisesta ruotsinnoksesta. Niinpä on myöskin noudatettu hänen säejakojansa. Helpottaakseni lyyrillisten osain lukemista olen sivujen alle kohdilleen lisännyt runomittakaavat.

Suomentaja.

AGAMEMNON

Aischylon tekemä näytelmä

Kreikkalaisen alkuteoksen runomitoilla suomennettu ja lyhyesti selitelty.

HENKILÖT:

Agamemnon, Argoon kuningas.

Klytaimnestra, hänen puolisonsa.

Aigisthos.

Kassandra, Priamon tytär.

Vartia.

Airut.

Kuoro, jona on kakstoista Argoon vanhusta.

Näyttämönä on kuninkaanlinnan edusta Argoossa. Perällä näkyy linna sisäänkäytävineen. Edempää sivuilta päin näkyy hiukan kaupunkia ja taempaa merta. Koristeina jumalainkuvia.

Tapaus vähän aikaa Troian valloituksen jälkeen.

Yöllä. Linnan katolla istuu vartia etäälle tähystellen.

VARTIA.

Jumalilta pyydän pääsöä näistä vaivoistain, vuoskautton vartiatyöstä, jossa, kyyrylläin kuin

koira ylhäll' Atreyn-linnan katolla, oon öiset tähtiparvet tarkoin oppinut ja yläilmain uljaat loistovaltiaat, jotk' ihmisille lämpimän ja talven tuo [nuo tähdet milloin laskevat tai nousevat]. Ja yhä varron vaan sen soihdun tähteä, sen liekin välkesanomaa, jok' ilmoittaa jo Troian sortuneeksi.[3] Niinhän säänteleä tääll' urhomasna nainen, mieli toiveissaan. Vaan maatesain yökasteisella, kolkolla vuoteella, jossa unelmat ei poloista käy katsomass' — ah! unen eestä ilmestyy vain pelko, ettei silmäluomet ummistuis — kun mielin siinä laulella tai hyräillä ja laulamalla loihdin torkan tuonnemmas, tään linnan surkeutta täytyy surtani, jot' ei, kuin ennen, kelpo neuvoin hallita. Oi! jospa onni sois jo pääsön vaivoistain ja riemuviestin lieska yöstä leimahtais!

Äkkää valkean välkettä ilmanäareltä.

Ha hei! ohoi!

Oi terve soihtu yön! Sä päivän kirkkahan
valoa ennustat, tään voiton vietäntää
Argoossa juhla-karkeloilla, lauluilla.
Agamemnonin nyt puolisolle kertomaan
käyn: vuoteeltaan hän nousten kohta nostakoon
hovissa heljän riemuäänen raikumaan
tään välkkeen vastineeksi, koska Ilion
on voitettu — niin roihun liekki ilmoittaa —
ja tanssiin alkavaan ma riennän kohtipäin;
sill' isäntäni onnennopan pelissä
ma tulta tähtäämällä parhaan heiton sain.
Vaan suotakoon mun kotiin tulleen ruhtinaan
kallista kättä painaltaa — niin tyydynkin.
En muuta virka: salpa suuni sulkekoon!
Mut itsepä tää kartano, jos kielen sais,
paraiten kertois kaikki. Tietäville vain
ma haastan, tietämättömille vaikenen.[4]

Astuu alas linnaan.

Aamuhämyssä astuu esiin kuoro, ja lausumaan käypi

KUORONJOHTAJA.

Jopa kymmenes vuos' siit' on, Priamon
kova kostaja kun
Zeylt' arvon ja valtikan saatuahan,
Menelaos ruhtinas ynn' Agamemnon,
tuo Atreidein pari muhkea läks
näilt' ääriltä viemähän Argiivein
tuhatlaivaista
varustust' apuretkelle vainon.
Sotahuutoa nostivat innoissaan
kahen tunturihaukan lailla ne, kun
murehissaan ryöstöstä poikasien
pesän kohtaa kiertävät korkealla,
siip'-airoin ilmoja soudellen,
surut turhaan nähtyä, vaaliessaan
pesän suojassa pienosiansa.
Mut Apollon, kuullen ylhäältä
tai Zevs tai Pan rajanaapurien[5]
valitusta ja parkua, toimittaa
pahan tehneillen
toki koston iskuja vihdoin.

Näin vieraanholhoja valtava Zevs vei naisen vuoks monisulhoisen Aleksandroa[6] vastahan Atreidit: moni tappelu turmiokas viriää niin Danaolaisillen kuin myös Troalaisillen, sotatelmeessä tomuhun moni polvi jo hervahtuu, moni keihäs murtuvi. Kuinka käykin, toteuntuu kohtalon tahto. Viin'-uhrist' ei, palouhrist' ei lepy, itkust' ei sula helymätöin tuletonten uhrien kaiho.[7]

Me halveksittuina vartemme
iäkkään vuoks, retkeltä tuolloin pois

jätettiin; nyt lapsen tarmoa vaan
talutamme, turvana sauva.
Mehu nuoruuden, joka ennen niin
poven hyrskyämään pani, hyytynyt on
iän talveen; pois sotakunto.
Ikäloppu, jolt' elon vehmaisuus
lakastuu, ei lasta se vahvemp' oo:
jalan kolmen horjuen, ilmestyy
unihaamuna keskellä päivää.

Linnasta päin lähenee juhlakulkue, naispalvelijoita uhrimaljoineen.
Kuningatar käy jonon päässä.

Mutta, Tyndaritar
Klytaimnestra, mi puuhana, ruhtinatar?
Mitä uutta sa kuullut liet? Sanomaa
mitä uskoen, näin
ylt' ympäri lyyliä laadit?
Jumalitten, maatamme varjelevain,
yläilmaisten, manalaisten myös,
ovien, väkikenttien suojelijain
pyhät liedet lahjoja leimuu.
Tuolta ja täältä' yläilmoillen
tuli lieskahtaa,
sulavan pyhän öljyn virvokkeill'
eläteltynä ilman vilppiä, niin
kuninkaan parahin lemuhöystein.
Mitä mullen uskoa voit sekä saat,
sitä kerro siis;
epätietoni tauti sä lievennä,
joka milloin mieltäni ahdistaa,
vaan milloin uhreistas viriää
ihanaa valotoivoa, väistyy taas,
tuo murhe syöntäni syövä!

KUORONJOHTAJA.

Virteni kertoa saa sotauroihin
retkeä, jolle
Zevs hyvät entehet soi.
Ikä tarmosa vielä
voimia siittää,
Luojiin luottaen laulan:
Kuink' Argonmaan kaks sopusaa yliherroa, kanssaan
nuoriso Hellaan,
kourassaan ase kostava ryntäsi
Troiahan, oppaanaan raju kotka,
lintuin ruhtinas, ilmeten laivain
pääruhtinahillen, musta ja toinen
lumivalkoinen tuoll' liki linnoa
peitsien puolla,
törmällään näkysällä,
niellessään jänö raukan
kohtuisan sikiöineen,
kun siltä juoksu kesken jäi.[8]
Soi suruvirsi, vaan hyvä voiton vieköön![9]

KOKO KUORO.

Soi suruvirsi, vaan hyvä voiton vieköön!

KUORONJOHTAJA. (Vastasäkeistö.)

Vaan jalo tietäjä, kun näki uljahat
Atreyn poiat,
nuo eri-luontehet, koht'

älys oppahat ahnaat
vainomaretken.

Näin siis selvitti enteen:

"Kyll' aikanaan sortavi tää sota Priamon vallan,
lunnasta arteet,
porvarien kasatut tavaratkin
kohtalo ryöstävä on väkivalloin,
kun ei vaan viha taivahan särje
kuolaimia Troiiallen taotuita.[10]
Pahoillaan on Artemis-imp'[11]
isän liiteleville
hurtillen, repineille
karkaavan polosen
sikiöineen syntyä vailla.
Hän inhoo kotkain atriaa." —
Soi suruvirsi, vaan hyvä voiton viekөөn!

KOKO KUORO.

Soi suruvirsi, vaan hyvä voiton viekөөn!

KUORONJOHTAJA. (Päätinlaulu.)

"Jos jalopeurain julmien
sa, kaunotar, pentuja holhoiletkin,
vaalit muun salomaankin karjaa
hentoa, rintoja syövää, myönnä
sentään enteillen sulo päätös!
Lintujen, joita sa moitit,
suo onnea tietää!

Paianiakin[12] viel' anon armollista:
älköhön siskonsa Hellaan laivoja vaan pidätelkö
rajutuulten estein,
vaatien uhria, säädytönt', uutta jot' ei sovi syödä,
kiistaa tuottelevaa avioillen, heimolle! — linnaan
jäi asumaan salavaino;
ei lepy, julmana vaan
yltyy tuo, lapsia kostain." —
Näitä ja paljon onneakin tielintujen noiden
Kalchas[13] perheellen kuningasten tietävän lausui.
Sointuen siihen,
soi suruvirsi, vaan hyvä voiton viekөөn!

KOKO KUORO.

Soi suruvirsi, vaan hyvä voiton viekөөn!

KUOROLAULU. (1. säkeistö.)

Zevs,[14] ken liekin hän — jos nimi tää
hälle vain on mieleinen —
sillä häntä mainitsen.
Kun ma kaikkia harkitsen,
Yksin Zevs, ei kukaan muu
päätelkөөn, joko huoleni saan ihan heittää
suotta mieltä painavan.
Jumalaa, jok' ennen halliten[15] (1. vastasäkeistö.)
korskui uhkamieliään,
ei nyt enää mainita.

Hän, jok' ohjat sitte sai,[16]
löysi voittajansa myös.
Ken Zeyn voittoa vaan sydän nöyränä kiittää,
keksi tiedon korkeimman.

Zevs meit' ohjaa oppimaan, (2. säkeistö.) vahvistaa sen totuuden: vauriosta

viisastuu. Tuskan karvas neste yölläkin tihkuu tuon syyllisen sieluhun; mieli malttaa täytyy vaan. Luojan armo pyhält' istuimelta laivaa ohjaten sen sääs. Niinpä silloin[17] ylhäinen (2. vastasäkeistö.) Kreikan laivain päällysmies, soimaamatta tietäjää, nöyrtyi alle kolkon kohtalon. Mutta kun vastatuul' eväät söi, miehet nääntyi, värjöttäin Kalchiin vastapäätä[18], missä tyrsky pauhaa Avliin rantahan — Lens' viivyttäin myrsky Strymonista:[19] (3. säkeistö.) vei valkamit; näljän, ruokaretket toi miehille; ei säästännyt purtta, köyttä — miehet jo vartoessa pitkäksyivät; — kukat se kaas', Kreikan urhot uljaimmat. Niin myrskyn vimman tietäjä ruhtinaille, viitaten Artemiiseen, ankaramman viihdykkehen ehdotti; nää survasivat maankamaraan sauvoillaan. Vieripä itkuki heiltä. Näin lausumaan käy nyt korkea herra:[20] (3. vastasäkeistö.) "kyll' raskast' on, ellen taivu käskyyn; mut katkeraa, jos lapsosin, linnan päiväpaisteen, ma surmaan, taaton kättä tahraa tään immen ver', alttarille vuotaen. Oi vaali vaikein! Voinko ma laivat jättää,[21] liittoveljeni pettää? En! että nyt näin himotaan uhria tuult' uinuttavaa — tyttöni vert' — ihmekö tuo? Olkohon onneks siis se!" Näin taivuttain niskan ikeen alle, (4. säkeistö.) jo toinen tuul' miehen mielen käänsi, miel' irstas, pyhää polkeva, mi huimin päin kiihtyi hirmutyöhön. Kun ihmislaps' astuu harhaticelle,[22] hän hurjaa rohkoa saa, yltyy, paatuu. Jo its' uskaltaa hän last' uhrata onneks retken nais- ryöstöä kostavaisen, laivojen lähtöuhriks. Kyll' impi huus' isää parkusuulla; (4. vastasäkeistö.) ei säästä tuo neitopäivän kukkaa kuningas kalpakimassaan. Vaan isä käsk' urhoin nuorten nostaa rukoiltuaan neidon alttarille, poloisen, murtunehen uhrivohlan vaippaan verhotun, ja suun kaunihin ääntä valvoa kosta kirkumasta ruhtinashuonehelle. Siteillä suult' äänen tie suljettiin: (5. säkeistö.) Hält' alhappäin keltavaippa[23] vaipuu, ja tappajiin hellän silmän hän luopi, heilt' armoa pyytäin: sanoitta kuin maalaus hän lausuvan näkyypi niille,[24] joille hän isänsä luon' ennen juhlictaissa ol' laulellut: kaino[25] imp' ihanasti ol' taaton kultaisaa onnea kiitellet, kun viiniä vuoti maljat. Nyt seuraavaa nähnyt en, lausu en: (5. vastasäkeistö.) ei pettänyt Kalchaan taito, Dike[26] vast' oppins' suo kärsineille. Mit' eess' on, aikanaan se kuuluu. Kuin huokaus ennen aikojaan, niin on uteilukin suottainen. Viel' kerran kaikk' ilmi valoon astuu. Oi, valjetkoon vasta viel' ilopäivä! Sen hankin soisi, mi tänne astelee, maan ainoa turvantuoja.

Klytaimnestra astun ulos linnasta.

KUORONJOHTAJA.

Sun valtaas, Klytaimnestra, kunnioittaen[27] ma saavuin: valtaistuim vaatii kunniaa, miesruhtinaasta tyhjänä, sen vaimollen. Nyt soisin tietää, suotuisanko saatuas sa sanoman vai hauskan tiedon toivossa näin uhraat. Vaan en moiti myös, jos vaiti jät.

KLYTAIMNESTRA.

Nyt nouskoon aamu — niinkuin sananparsa on —
yön äitihelmast', onnen viesti huulellaan!
Saat kuulla riemun toivomaasi suuremman:
Argiivein halluss' on nyt Priamon kaupunki.

KUORONJOHTAJA.

Mi sanas ol'? Sit' epäilylt' en älynnyt.

KLYTAIMNESTRA.

On Troia meidän. Joko lausuin selvästi?

KUORONJOHTAJA.

Mun valtaa riemu, kyynel vierii silmähän.

KLYTAIMNESTRA.

Sun silmäs ilmaisee sun kelpo sydäntäs.

KUORONJOHTAJA.

Mut onko tuosta todistus sull' erheetön?

KLYTAIMNESTRA.

On niin! — jos joku jumal' ei lie pettänyt.

KUORONJOHTAJA.

Lumooko mieltäs unten haamut viekkahat?

KLYTAIMNESTRA.

En usko torkkuvaisen sielun ilveihin.

KUORONJOHTAJA.

Mut ehk' on maine siivetön[28] sun hurmannut?

KLYTAIMNESTRA.

Sa soimaat järkeäin kuin tyttö heilakan?

KUORONJOHTAJA.

Ja mihin aikaan valloitettiin kaupunki?

KLYTAIMNESTRA.

Sin' yönä — tiedäs — jonka laps' tää päivä on.

KUORONJOHTAJA.

Ja ken niin sievään ehtinyt ois kertomaan?

KLYTAIMNESTRA.

Hefaistos, luoden loiston kirkkaan Idalta,[29] toi lentoviestin tänne roihi roihulta näin järjestänsä: Ida Hermeen-törmälle Lemnossa; saarelt' otti vastaan valkean kolmanneks' Athos, Zevsin pyhä tunturi.[30] Ja liekin kaukoviestin vientiin suostuen viritti vahti nuotion viel' uljaamman. Ja halki ilman, poikki seljän siintävän tuon kulkevaisen soihdun voima riemuiten auringon lailla säihkyin kultaloistoaan Makiston[31] vartialle saatti sanoman. Tää uneen uupumatta vahingossakaan riens' viipymättä viestin tointa täyttämään. Ja lieskan loimu kertoo kauas Euripon vuolleten poikki vartioille Messapion.[32] Nää vastatakseen kokon kuivaa kanervaa sytyttäin liekkiviestin veivät eteenpäin. Väkevä lieska riutumatta riennostaan Asopon kentän halki huilaten kuin kuu valoisa kiiti Kithaironin[33] harjalle, sielt' uuden kulkuliekin pannen liukumaan. Gorgopis-järven[34] poikki lensi loiste taas, ja päästyänsä Aigioplankton[35] vaaralle se vaati tulta puuttumatta puuhaamaan. Ja varojansa säästämättä nostettiin ylemmäs vuorta, jonka otsa katselee Saronin salmeen, tulipyrstö tuuhaa; Arachnaion se leimullansa valaisee, tähystysvuoren kaupunkimme kyljessä. Välähti vihdoin Atreiidein linnahan tuo välke, Idan valkeasta vesonnut. Noin soihdut kilpajuoksun[36] järjestettyään ne perätysten seurasivat toisiaan ja pitkin sarjaa saivat voittopalkinnon. Tään todisteen ja merkin sanon sulle siis,[37] kun Troiast' antoi tiedon mulle mieheni.

KUORONJOHTAJA.

Rukoilen, ruhtinaatar, kohta taivasta. Vaan kertomustas vielä kuulla mielisin ja herkeemättä ihmetellä. Kerro siis!

KLYTAIMNESTRA.

Achajit tänäin isännöivät Troiassa. — Luulenpa sieltä sekamelskeen kuuluvan. Etikkaa yhteen astiaan ja öljyä sekoita — riidoin erkanee ne toisistaan; näin sekaisin soi kahdellaisen kohtalon, niin voittajain kuin voitettuiden ääniä. Nää miestensä ja veljiensä ruumiita syleillen, lapset isiänsä hellästi, jo orjan ikeen painaessa niskojaan, armainten surmaa vaikeroivat surkeaa. Noit' öisen miekkamelskeen vaivat, harhatiet ja nälkä kärkee atrioimaan, minkä

vaan saa kaupungist', ei järjestystä katsota, vaan kuinka onnen arpa osuu kullekin. Jo Troialaisilt' ottamiinsa taloihin majautuen ja päästyänsä viimeinkin kosteista säistä taivasalta, rauhassa nyt saavat yönsä vahtimatta nukkua. Ja jos nyt voitto-maansa suojahengille ja tempeleille suovat hurskaan kunnian, ei voitto heiltä vaurioksi vaihtune. Älköönpä ahneus vaan kansaa viettelkö semmoista, jot' ei ryöstää saa, himoitsemaan! Sill' onnell' ei kotiin päästy ennen, kun on kaksoisradan toinen jakso[38] juostu myös. Jos palanneekin solvaamatta pyhyttä väkemme, voivat haamut nousta vaineestaan[39] tuhoksi, jos muu turmio ei tullekaan. En muuta tienne nainen näistä lausua. Nyt vaakamaljass' onni enin painakoon![40] Sen nautinnon jos kuinka paljost' ottais.

KUORONJOHTAJA.

Tuon, rouva, virkoit viisaasti kuin järkimies.
Ja nyt kun varmat merkit meille ilmoitit,
ma jumaloille laadin kunnan kiitokset.
Sill' arvokkaasti vaivamme nyt palkittiin.

Klytaimnestra lähtee linnaan.

Oi valtava Zevs, oi armias Yö,
sinä loistavan kunnian suoja,
joka saarsit Ilion tornit niin
tuho-verkkohos, ett' uro ei pakohon,
ei laps' sen poimuja päässyt, tuon
häjyn orjuuden
häpeää, joka kietasi kaikki!
Siis Zevsiä, vierahien jumalaa
ylistän, joka tuon teki, aikaa jo
Aleksandroa tähdäten jousellaan,
jott' aiattomast' ei ampunut ois
vasamaans', ei pilvihin hukkaan.

KUOROLAULU.

ENSI KUORORIVI.

Niin lens' Zeyn nuoli, iski vammaan, (1. säkeistö.) mi kyll' on kansan nähtävissä. Hän[41] korjas työnsä palkan. Vaan ken väittää ei sopivan jumalain huolia, vaikk' ihmiset polkevat pyhyttä — ei hurskas lie. Kas selvään kosto löi[42] ne, jotka korskuivat sotaista mieltä liikamäärin kopeina, koska aarteista heill' uhkui maa — vaurioks. Suotakoon mun vain mielellisnä leipäni tyytyin syödä.

KOKO KUORO.

Eipä rikkaudesta turvaa turmion sille, ken on polkenut
ylvästän Diken templiä pyhää.

ENSI KUORORIVI.

Mut hirmuinen on luulosuuruus, (1. vastasäkeistö.) tuo huimamielen ilkilapsi. Ei pysty lääke tuohon tautiin. Piiloon ei hukka jää, hirmuiseks lieskahtaa. Kun kehno vask' tummenee kolhuista, niin koeteltaiss' ei hällen kiilto jää; hän houkaks arvataan: pyys' siipilinnun lennost' ottaa ja turman tuotti kurja maalleen. Sen palve ei taivosiin kuulu, maan päältä Dike perkaa sen, joka mointa puuhaa.

KOKO KUORO.

Moinen mies oli Paris; Argoon tultua linnaan
vieraspöytien pyhyiden rikkoi, ryöstäen vaimon.

TOINEN KUORORIVI.

Tää jätti maamiehilleen kilpien (2. säkeistö.) ja kalpojen kalskinaa, sotapurttien puuhaa, ja Troiaan toi hän myötäjaisiks turmion, kun hiipi hiljaa kaupunkiin ja julkes juljetonta. Tietäjät[43] vain vaikeroi, linnan viisahimmat: "Voi linna sua! voi te linnan valtiaat! häävuode voi! lehtolemmen harhatiet! — Vait' istuu vaan ruhtinas[44] murheissansa, ei hän soimaa

solvaistunakaan, vaan merten taa mennyttään kaivaten, varjoks kohta kuihtuu."

KOKO KUORO.

Sorjimmat kuvapatsaat hänt' ei voi ilahuttaa; kullan
silmiä kun ei nää, tyhjää kaikk' ihanuus on.

TOINEN KUORORIVI. (2. vastasäkeistö.)

"Ja kaiho luo harhanäyt häälymään unissa yön; ei ne huolia huojentaa voi. Kun luulet onnen löytäneesi, luiskahtaa lumoova hahmo helmastas ja siivin unten tiellä liehuvin taas kiirehtii tietämättömiin se." — Nää ahdingot värjyy koissa ruhtinaan; vaan toinen on tuska ankarampikin:[45] Kot'-suojihin Hellaanmaan kaikkiin, joista pois vei vaino urhot, murhe suur', mi syöntä syö, pesiytyi. Totta niin! huolt' on monta meillä.

KOKO KUORO.

Keitä on sotatielle pantu, tietävät kaikki. Miesten eest'
isänmaahan vaan tuhkauurnoja tuodaan.

KOLMAS KUORORIVI. (3. säkeistö.)

Sill' Ares[46] tuo ruumisten vaihtomies hoitelee vaakaa melskehessäkin; hän hiiltyneen tuhkan vain, jot' itketään, Troiasta rakkahille työntää taas, sievään uurnaun suljetun: tuhka miehist' yksin jäi. Heit' itkusilmin kiitellään, ket' oivaks' taistotaidoltaan, ket' urhon-kuolon saaneheks' — muukalaismiehen[47] vaimon vuoksi. Sitä kansa nurkuu hiljaa, salakaihon karvas kuohu kuninkaita soimaa.

KOKO KUORO.

Noilla on maja ahdas
Troian muurien luona.
Tuolla kaukana vieras maa
kätki voittajat multa.

KOLMAS KUORORIVI. (2. vastasäkeistö.)

Vaan suuttuneen kansan ään' raskas on, julkisten kirousten arvoinen. Mua ahdistaa aavistus: yön-synkeää kuulla saan! Miestä murhan tahrinmaa vaanii silmä jumalain; keltä vilppi onnistuu, hält' onnen vihdoon vaihtavat yön kosto-immet, syytäen sen yöhön tietämättömiin, sinnepä loisto tyhiin sammuu. Viha mainehelle on raskas. Zevs vuorten kukkuloita salamoillaan ampuu.

KOKO KUORO.

Halvan mie valikoisin onnen. Linnoja murtaa en sois,
sortuen itse en orjan päiviä viettää.

Riemuhuutoja ulkopuolelta näyttämöä.

YKSITYISIÄ ÄÄNIÄ.

I.

Ka, liekki lens viestineen niin riemusuin kaupunkiin! Liekö totta juttu tuo vai jumalainko luoma harha — ken sen ties?

2.

Ken on niin lapsekas ja löyhäjärkinen,
ett' innostuis kuullessaan
tuon lieskasuu-viestin, kohta käydäkseen
vaiheen tullen allepäin?

3.

Ken ylistäis onneaan se ennenkun syntyy — muu kuin nainen vaan?

4.

No akanpa hommaan hetahat ollaan luottamaan!
Kuin tuuli leveni, tuuleen myös
se haipuu pois naisen turha toivotus.

KUORONJOHTAJA.

Pian saamme kuulla, tokko liekit loistosat, tuo vaihetulten pitkä sarja kertonut on totta, vaiko unten lailla mieltämme tuo loisto pilkkaa luoden sulotuntehet. Rannalta tänne astuvan näen airuen oliiviseppel päässä; hiekka janoinen, tuo liejun sisko, tuokshdellen todistaa, ettei hän mykkä lie, ei tuone tietonaan vaan turhanpäiten palavan hongan sauhua ja tulta. Ei! hän lausuu riemun sanoillaan, tai... ei! ma vastakkaisen mielen karkoitin. Oi, saakoon oiva alku jatkon onnekkaan!

PUOLIKUORONJOHTAJA.

Ken toisin meidän kaupungille toivottaa, hän nurjuutensa viljat itse puikohon![48]

Airut astuu esiin.

AIRUT.

Oi terve Argos synnyinmaa! Jo kymmenes aastaika vierii, kun sun jälleen nähdä sain. Ja vaikka moni toivo raukes, säilyi yks': en luullut enää Argon maassa saavani ma haudan rauhaa rakkahinta kuoltuain. Oi terve siis nyt maani, terve aurinko, ja maani herra Zevs ja Python valtias, jok' ellös enää nuolillas meit' ampuko,[49] Skamandron vierill' armoton kyll' oltuas! Vaan nyt sä meitä auttaos ja suojellos, Apollo herra! Kaikki suuret jumalat, rukoilin teitä, Hermes,[50] armas puoltajain, sä airueitten ylpeys; ja sankarit[51] te, jotka meitä saatoitten, oi ottakaa keihäiltä jäänyt väki vastaan suopeina!

Oi terve kuningassalit, armaat asunnot, pyhät istuimet,[52] te jumalat päivänhoitoiset, jos koskaan, nytpä silmin iloa säihkyvin[53] kuningast' isost' aikaa juhlariemulla tervehtikää! Agamemnon saapui saattamaan valoa yöhön teille ynnä kaikillen.

Hän hartaat tervetuliaiset ansaitsee, kun Troian muurit mursi maahan, kostajan Zeyn kuokkimella[54] penkoi pellot, tanteren tasalle kaasi uhriliedet, temppelit, ja ihmistaimet maasta kitki kerrassaan.

Sen ikeen pantuansa Troian niskallen Atrevsin aimo poika voittoriemuisna on tullut, ansainneena parhaan kunnian tään-aikaisist'! Ei Paris voi, ei kansansa kehua työtään suuremmaks' sen kosto. Tuo varkauden ja ryöstön syyhyn saatuna menetti saalihinsa, saatti turmioon yht' aikaa kotikartanon ja synnyinmaan. Velkansa Priamon perhe maksoi kaksittain.

KUORONJOHTAJA,

Achaialaisten airut, tervetultuas!

AIRUT.

Oi kiitos! Tyydyn kuolemaan, jos taivas suo.

KUORONJOHTAJA.

Tulikos siellä kotimaata ikäväs?

AIRUT.

Niin, että ilost' itkevät nyt silmäni.

KUORONJOHTAJA.

Suloinen tauti vaivas teitä siellä siis?

AIRUT.

Suloinen? tuot' en tajua selvittämättäs.

KUORONJOHTAJA.

Te sairastitte kaipaavia kaivaten.

AIRUT.

Ikävöikö maa siis kaipaavia poikiaan?

KUORONJOHTAJA.

Niin että poveni taajaan huokas kaihoaan.

AIRUT.

Miks painoi kansaa moinen synkkämielisyys?

KUORONJOHTAJA.

Vait'olon lääkettä oon kauan käyttänyt.

AIRUT.

Kammoitko ketään kuninkaan poiss' ollessa?

KUORONJOHTAJA.

Niin, että, kuten virkoit, kuolla mielisin.

AIRUT.

Kai, hyvin päähän päästyä. Tuoll' elämä niin pitkäll' ajall' oli kuinka kulloinkin ikävää jos joskus hauskaakin. Ken ainiaan tääll' elää huoletonna saa pait jumalat? Jos matkan vaivat, niukan levon vuoteilla kurjilla, huonot maallepääsyt kertoisin, en hetkeks' saisi laata vaikeroimasta.

Vaan manterella koitui vasta kurjuutta, kun vainolaisen vallin ääress' asuttiin ja taivon ves ja lettoluhtain kosteus liotti meitä, että rohtui ruumiimme ja tukka pedon karvan lailla pörhöttyi. Ja mainitsenko talven, lintuintappajan, jonk' Idan lumi saattoi sietämättömäks', tai kesäkuuman, konsa lounaslevollaan meri aallon, tuulen tuntematta uinailee! — Mut miksi surra? Onhan vaiva mennyttä, on mennyt menojaan jo vainajilta niin, etteivät enää huolis henkiin herätä. Miks lukisin siis kuolleet, eloon jääneiden sanoisin vielä vammojansa potevan? Hyvästi ijäks' jääkööt murheet mennehet! Ja meille, jotka Argoon väestä säilyimme, vie hyöty voiton, murhe ei sen vertaa.[55] Auringon loiston eessä voimme kerskata yli maiden merten lentävillä sanoilla: "kun Argoon urhojoukko vihdoin Troian kaas', se saaliit Hellaan jumaloille lahjottain[56] ikikaunisteiks' ne templisuojiin riipustaa." Tällaista kerrottaissa onniteltakoon niin kansaa kuin sen kaitsijoita, saakohon Zevs työstä kiitoksen! — Nyt kaikki kuulit sä.

KUORONJOHTAJA.

Sun puhees voitti epäilyni; myönnän sen.
Min kestää ikää, kestää oppimistakin.
Klytaimnestran ja hovin täytyy enimmin
täst' iloita, vaan hauskaa on se mullekin.

Kuningatar astuu ulos linnasta.

KLYTAIMNESTRA.

Jo äsken riemuhuutohon ma remahdin, tän' yönä ensin liekkiviestin saatuain, mi Troian valloituksen ties' ja vaurion. Ivaili kyllä muutamat: "vai luuletko sä soihtotuliin luottain Troian sortuneen? Niin naiset ain' on herkät intoon hehkumaan!" — Mua tällä lailla hupsumaiseks herjattiin. Ma lyyliit laadin kumminkin, ja kaupunki soi kauttaaltansa naisten kiitosriemua, ja kaikilt' alttareilta uhrivalkea levitti, syöden suitsuketta, tuoksuaan.

Nyt sult' en kaipaa kertomusta tarkempaa: kuninkaan suusta kaikki kohta kuulla saan. Vaan riennän parhaimmasti vastaanottamaan ma palannutta arvoisinta miestäni. Nähneekö vaimo päivää kauniimpaa kuin se, jon' aukasee hän linnanportin miehelleen,[57] sodasta taivaan auttamalle? Käske siis kansansa ikävöimää tänne rientämään: Hän löytää kotona

puolionsa uskoisan sellaisna kuin sen jätti, talonsa vartian, lempeenä hälle, ilkeöille nurjana, kaikessa muuten moisenaan. Ei rikkonut sinettiään hän, vaikk' ol' aika pitkäkin. Kas moinen moite, toisen miehen hauskutetus, on mulle oudompaa kuin vasken värjäys.[58] Ei kelpo naisen kainostella tarvis oo näin kerskatessa, totuuteen hän turvautuu.

Menee linnaan.

KUORONJOHTAJA.

Sun tiettäväkses puheen pitänyt hän on[59] noin sievin sanoin, seikat selvään kertoen. Vaan kuules, airut, nyt mä tietää mielisin Menelaostakin, palasko hän kanssanne eheenä kotiin maansa armas valtias?

AIRUT.

En valhetella hyvää voi, jott' ystävät siit' aikaa-voittain korjaisivat hyötyä.

KUORONJOHTAJA.

Yht' iloisaa kuin totta puhees olkohon!
Ei salaa erkane ne kaksi toisistaan.

AIRUT.

Se mies Achaian väestä tietämättömiin on mennyt laivoineen. En laske valheita.

KUORONJOHTAJA.

Yksinkö läks hän Troiasta, vai tempasko hänet seurastanne myrskyn vaino yhteinen?

AIRUT.

Kuin tarkka joutsimies nyt ammuut pilkkahan: lyhyesti suuren vauriomme ilmaisit.

KUORONJOHTAJA.

Vaan eikö muilta laivureilta kuulunut huhua, liekö kuollut hän vai elääkö?

AIRUT.

Ei kukaan tiedä tarkempaa siit' ilmoittaa paits' elon tuottajainen maalle — aurinko.

KUORONJOHTAJA.

Siis kerro, kuinka taivaan vimma myrskysään lähetti laivastolle, kuinka päättyi tuo!

AIRUT.

Ei onnenpäivää turma tieto himmentää sais — ei se soinnu taivaallisten kiitokseen. Kun airut, kammo silmissänsä, kaupunkiin tuo murheviestin sotajoukon surmasta, ja kansa siitä saapi haavan yhteisen, ja Areen kaksoisruoska[60] monet sankarit kotoa ajaa, turmioon ne vihkien, tuo kaksoispeitsi, murhan kaksoisvaljakko — semmoinen kärsimysten kuorma harteillaan, hän totta kostotarten virttä laulaa voi.

Mut pelastuksen onniviestin tuoja kun on riemuitsevaan kotiseutuun päässyt — ei! miks iloa katkeroittaisin ma murheella, ja myrskyn taivaan-nostaman ma kertoisin?

Sill' liittoon yhtyi, mitk' ei muuten toisiaan voi sietää, ves ja valkea, valan vahvistain hävitti Argoon joukot surkuteltavat. Tuo turman tyrsky nousi yöllä riehumaan, ja Thrakian vihuri[61] laivat viskoi vastakkain ja kiskoi, ruhjoi, sateen mertä piestessä; ne myrskyn pyörittäissä puski toisiaan ja paimenensa ajoon hurjaan hukkuivat.[62]

Kun vihdoin päivän soihtu syttyi loistamaan, Aigeian meri Argon urhoin ruumiita ja haahden pirstaleita nähtiin kukkivan. Mut' meidät laivoinemme ehjin anturoin kynsistä surman sieppas taikka tarttuen melaamme varasti[63] jumal' eikä ihminen. Ja Onni[64] kulta istui laivaan varjellen, ettei sen saumoist' aallon hyökky vuotaisi, ei rantariutan kärkihin se särkyisi.

Näin Ahdin[65] kuiluun hukkumasta päästyä, kirkkaalla päiväll', uskomatta onnea, me tuskitellen uutta huolta haudoimme, laivaimme laitaa surkeaa, väen kuolemaa. Jos jotkut heistä henkiin jäivät, puhuvat he meistä nyt kuin vainajista — miksei niin! ja menneiksi mekin heitä luulemme. Vaan hyvin kaikki käyköön! Ennen muita voit Menelaoa kotiin saapuvaksi vartoa.

Jos päivän pilkistyskään hänen nähnyt on Zeyn neuvost' ilmi-haamussansa henkivän, jok' ei tään heimon vielä salli hukkaa, on toivo että kotimaan viel' löytää hän.[66] Tään totta kertoneeni tiedä kuultuas.

Airut menee.

KUOROLAULU. (1. säkeistö.)

Kenpä, ellei taivainen eeltä nähden kohtalon ynnä kielens' oikeaan ohjaten, sattuvasti kutsui näin *Helenaksi* kiistojen tuottajan, miekkamorsion? Tappelun *hällinä*, kalvan *helinä*[67] urot kaasi, laivoja poltti, kun hän karkasi, jättäin utuhienot uutimensa, rajun lännen lentimillä. Ajamaan ryntäsi riistaa hurmerinnoin raju kilpimiesten joukko laivan jälkiä kaikonneen — Simoin lehvärannan alla jo ankkuroivan. Huoliks' totta huoli[68] hän: (1. vastasäkeistö.) noilla häillä Troiaa löi[69] taivon vimma, vihdoinkin kostäen vieraspöydän ynnä Zeyn liedensuojan solvaisun niillen, joiden suusta soi morsion kunniaksi häiden runo, jonka sallima silloin soi tuon lankojen laulaa. Jopa toista virttä laulaa, suruvirttä vanha Troia[70] pian sai oppia. Vaikeroiden kutsuu "surusulhoks" häntä nyt kun "Paris-parka" jo ennen ol'. Urhojans' itkee Troia syöstyjä surman suuhun. Eräs mies kasvatti leijonan (2. säkeistö.) pientä pentua pirtissään, rintaa juur' imenyttä. Tuo elon aamuna leikki aljona lasten kanssa, vanhojakin ilahutti.[71] Kun sylivauvaa kanneltiin pentua paljon pajattiin, kättä nuoli se mairesuin, ruokaa kun maha mieli. Vaan kun vahveni, luontoaan (2. vastasäkeistö.) synnynnäistä se ilmi toi: hoidon huolia maksain, atrian kutsumatonna söi peto, raiskasi karjaa. Kun veri tahrasi huoneen, isännän mieltä karvastaa surman saalis hirmuinen. Näin sääs' sallima: perheellen kasvoi turmion[72] pappi. Samoinpa myös saapui Troian kaupunkiin — (3. säkeistö.) jos saan sanoa — tuuleton lammen läikkyhenki,[73] kuin helm' uus', armas aarreloisto, lempeä nuoli silmissään,[74] syöntä polttava lemmen kukka. Heti muuks' muunsihe, käänsi sulolemmet kurjaan loppuun. Pahan työn kostaja Zevs Priamolle syyti vaivan; kot'risti koituvu tuost', itkumorsian koston. Käy ihmisten kesken lause vanhastaan: (3. vastasäkeistö.) "jos saa ihmisonni maan päällä vehmastella, se pois ei kuole lapsitonna;[75] loistava onni heimollen siittää ääreteri surkeutta." Mulla ei miel' ole muiden,[76] oma miel' on: konnantyöstä sikiää tultua aijan samanlainen jälkeläinen. Vaan hurskasten sukupuu onnen oksia versoo. Sill' ilkityö[77] vanha luop' uudenkin ilkityön (4. säkeistö.) nyt tai toiste hurjillen, siks, kunne koittaa kamala kosto aikanaan; ei väisty tuo vainotar[78] veitsiä, ei peitsiä, kun katosalle kerran pääs röyhkeä rietas Ate, siittäjänsä lainen (4. vastasäkeistö.) Vaan Diken[79] näet loistavan pirtinkin piilossa, kelpomieltä suosii hän; vaan kultalinnat liatut syntiin jättää hän pois kääntynein silmin, hän hurskahan luo vaeltelee, loistoa rikkaan halveksuin, jost' ihastuupi turhuus. Kaikki hän ohjaa määrään.

Agamemnon tulee voittokulkueineen näyttämölle, ajaen loistovaunuissa, vieressään Kasandra.

KUORONJOHTAJA.

Oi valtias, Ilion murtaja sie,
vesa Atreyn oi,
mikä ois sopivin puhe, kunnioitus,
etten kiitostas
korottais ylen, en sitä halventais?
Moni kyll' ylistää valekiiltoa vain,
tosikuntoa polkien maahan.
Valitellen kurjia armahtaa
moni mies haluaa, vaikkei sydämeen
kipu liene pistänyt yhtään.
Iloisien kanss' on iloitsevinaan,
hymyhyh jörö suu väkisin sulataan.

Hyvä paimen tuntevi karjans'; ei
lumota sen silmiä petturi voi,
joka ystävän lämpöä henkivinään
metisen simasuisena liehii.

Olithan sinäkin — sit' en vaieta voi —
Helenan vuoks[80] lähtiessä sotahan
vähämielenä merkitty kirjahani,
ajatuksia ohjaamaan kyvytön,
kun kuolevihiin
virittää koit intoa tyhjää.
Jo nyt syömmeni pohjasta riemuitsen,
kun on onnella puuhasta päästy.
Viel' aikanas tutkien nähdä voit,
kuka tointansa tarkoin täyttänyt on,
kuka vilpin keinoja koitti.

AGAMEMNON

On kohdallaan, ett' Argost' ensin tervehdin ja maani jumaloita, jotka sallivat mun Priamon kansaa rangaisseena palata. Sill' yksin neuvoin turmioksi Ilion[81] he, suullisesti lausumatta mieliään, ver'-uurnaan miesten tuhoks' äänens laskivat. Kurotti kyllä kättään toivo tarttuen toiseenkin uurnaun, mutta tää ei täyty vaan. Nyt sauhu Troian rauniot vaan ilmaisee. Siell' elä tuhon myrsky, tuhka uhkuua mehuista aarteen käryä hiiliin hiipuviin.

Täst' Ylhäisille suoritettavamme on hartaimmat kiitokset, kun koston pauloihin kiedoimme viholliset, Troian kaupungin tuon naisen vuoksi Argoon hiisi maahan kaas, tuo vainovarsa, [82] urhojoukko kilvikäs. Niin, Seulaistähden laskun aikaan leijona[83] syöläsnä karkas linnan muurin piirihin ja ruhtinasten verta latki kyllältään.

Näin pitkält' alkulauseeks' jumalille nyt! Sun perusaattees teroitin ma mieleeni,[84] ma seison puolellas ja samoin aattelen. Harvanpa luonnonlaatu sallii suosia kadehtimatta onnellista ystävää. Suomattomuuden myrkkyy sieluun syöpynyt tuon kurjan tuskat kaksin verroin tuimentaa: hänt' omain kärsimysten kuorma rasittaa ja mieltä kalvaa toisen onnen ilmaus. Mä tiedän koittaneena — tarkoin katsellut oon kanssakäynnin peiliin[85] — varjon kuva vaan on ystäviltä näyttäväisten ystävyys.

Odyssevs yksin, ensin retkeen innoton, valjaissa kerran seisten, veti kanssani kyll' yhtä köyttä. Liekö hän viel' elossa?

Pian saamme muuten valtion ja jumalain[86] asioista neuvotella kansan tultua yhteisiin keräjiin; ja olkoon huolenain ett' oivaks' nähty tila säilyy eellehen. Vaan missä lääkitysten tenho tarvitaan, lempeesti siinä leikellen tai poltellen koetamme vamman juurtajaksain parantaa.

Nyt tultuani kotilinnan liesillen, päin jumaliin ma ensin käteni koroitan, kun kauvas vietyään mun, kotiin toivat taas. Ain' uskollisna jääköön mulle voitto vaan!

Aikoo astua alas vaunuista. Samalla tulee Klytaimnestra palvelusneitojen kanssa, jotka kantavat purppuravaippoja.

KLYTAIMNESTRA.

Oi kunnan kansalaiset, Argoon vanhasto,[87] en häpee teille lemmellistä luonnettain ma tunnustaa, sill' aikaa myöten haihtuu pois ujous ihmiselt'. En muilta kuulemaa, vaan omaa kurjaa eloa kerron pitkiltä ajoilta, mieheni Troian luona viipyissä. Kotona yksin urhotonna värjöttää — se siltänsä jo surkeaa on vaimollen; ja monta pahaa huhua hän kuulla saa: siin' uutisniekat hyppää kertoin yhtenäin ain' ikävämpää, hätäkelloa hälistäin. Jos miestäni niin monin haavoin lyöty ois, kuin jutut tänne kertoivat, niin enemmän läpiä häness' ois, kuin verkoss' silmiä. Jos kuollut ois hän aina, kuin niin kerrottiin, hän vois, kuin toinen kolmihaamu Geryon,[88] kehua usein multaverhon saaneensa maan pääll' — en virka maanalaisest' — yllensä,(89) jos kuollut ois hän kerran joka haamulta. Tuollaisten huhuin aina hakarrellessa, väkisin usein paula kirvotettu on mun kaulastain, kun tuska tahtoi hirtehen.

Agamemnonille.

Ja noista syist' ei seiso tässä vieressäin hän, jonka pitäis, rakkautemme vastike, Orestes poikas: ellös tuota kummeksi! Sun kelpo kalpaveljes, fooki Strofios kasvattaa häntä. Tuopa vaaran pyörivän kuvaili mulle: jos sun kohtais kommellus tuoll' Iliossa, kansanmelske kukistaa[90] vois neuvoston jon sääsit — niinhän ihmiset jo sortunutta vielä sortaa tahtovat. Tää selvitys, saat uskoa, on vilpiton.

Mult' itseltän' on itkun vuolas lähde niin jo ehtynyt, ettei siinä pisaraa. On silmä, myöhän unta saaden, himmennyt,[91] sun soihtutultas turhaan tähdystellessään ja itkiessään siitä. Jos ma torkahdin, niin oitis hyttysenkin siiven hyrinään sävähdin, nähtyäin sun luonas kammoja enemmän, kuin tuon unen hetkeen mahtuikaan. Iloiten mielin nyt, kun kestin kaiken tään, ylistää miestäni: hän talon koira on, on laivan turvaköysi, linnan korkean on valtapylväs, isän lapsi ainoinen, purjehtijoiden arvaamatta nähty maa, suloinen huomen myrskyn jälkeen valjennut, ves'lähde, matkamiehen janon virvoke... Ihana vaan nyt ahdingosta pääsy on.

Kyll' ansaitsee nää tervehdykset multa hän. Pois kateus väistyköön! Jo kyllin kärsitty on hätäpäivää. Nytpä, armas valtias, vaunuista astu! Ellös, herra, kuitenkaan pane maahan jalkaa, jolla Troian tallasit! Miks viivyttänkin, naiset, joiden käskettiin katella vaipoin käytäväänsä polkua? Tie oitis purppuroitakoon, jott' ansio hänt' ohjata sais linnaan uottamattomaan![92]

Muut tehtävät mun virkku, valpas huoleni jumalten mieltä myöten oikein toimikoon!

Purppuravaipat levitetään vaunuilta linnan keskiportille.

AGAMEMNON.

Sä Ledan sukutaimi, taloni vartia, mun pitkän poissaoloni mukaan puheeskin ol' pitkä. Vaan jos soveliaasti kiitellään,[93] sen kunnian sopii *toisten* suusta lähteä. Sä ällös muuten henttumaisna liehi noin mun eessäin, kuku kunniaani orjaillen, ikäänkuin oisin itämainen ruhtinas. Älä purppuroiten moitteenalaiseksi tee mun tietän! Yksin jumalat sen arvon saa. Ei vaaratonna kuolevainen[94] mielestäin näin loistavilla kirjovaiפויל' astele. Mua kunnioita ihmisiks', älä jumaliks! Kyll' loistomattoon jalkaa pyyhkimättäkin kajahtaa maine. Nöyrä suhtamielisyyys on parhain taivaan lahja. Onnitella voi vaan sulo-rauhass' elon päähän päässyttä. Jos tapahtuis näin aina, oisin pelvoton.

KLYTAIMNESTRA.

Vaan noudata nyt sentään minun mietettäin!

AGAMEMNON.

En turmele ma mietettäin — se tietäös!

KLYTAIMNESTRA.

Sen lupasitko jumalalle jollekkien?

AGAMEMNON.

Jos ken, ma tieten taiten lausuin sanani.

KLYTAIMNESTRA.

Min, luulet, Priamos tekis voitost' iloissaan?

Agamemnon.

Hän loistovaattehelle varmaan astelis

KLYTAIMNESTRA.

Miks' siekin ihmismoitteita siis arkaillet?

AGAMEMNON.

Vaan paljon painaa ihmistenkin haastelut.

KLYTAIMNESTRA.

Se onni köyhä, jot' ei kukaan kadehdi.

AGAMEMNON.

Ei kiistan kiihko[95] naista suinkaan kaunista.

KLYTAIMNESTRA.

Mut väistö onnellista miestä kaunistaa.

AGAMEMNON.

Niin suureks' voiton tässä kiistass' arvaat siis?

KLYTAIMNESTRA.

Nyt myönnä mulle voitto suosiolla vaan!

AGAMEMNON.

No, jos niin tahdot! Joutuin joku riisukoon mult' uskolliset jalkaneuvot, kenkäni!

Kengät riisutaan ja hän astuu, alas vaunuista.

Ja elköön, tietä purppuraista kulkeissain, mua jumalista kateen katse kohdatko! Olenpa arka turmelemaan[96] taloa, jos jalvoin tallaan hopeanarvo-vaatetta.

Mut sikseen tuo! Nyt suopeasti saata myös tuo neito linnaan! Lempeätä voittajaa jumalat ylhäilt' armosilmin katsovat. Ei kanna kukaan orjan iestä mielellään. Hän, rikkaan saalihimme valiohelmenä, mua seurasi sotajoukon arvolahjana.

Mut kun nyt taivuini tässä sinua kuulemaan, ma astun linnaan purppuraista polkuas.

Astuu linnaan päin.

KLYTAIMNESTRA.

Niin — meri on — ja ken sen tyhjäksi ammentaa! — mi viljoin hopean-arvoist' uhkuu purppuraa, ain' uutta mehua, vaatteiden painenestettä. Ja varaa soivat linnallemme jumalat[97] noit' ostaa, herra; ei se tunne köyhyyttä. Monetkin vaivat poljettavaks' luvannut ma oisin, jos sen ennuspappi sääntynyt ois, kun aprikoin tään[98] hengen päästinhintoja. Jos juurt' on, versoo huoneen viereen lehväpuu, ja laajan suopi suojan Sirion poltolta. Niin siekin, perhelieden luokse tultuas, tulokas talvikylmän lämpimäksi luot. Kun happamesta raakilasta kypsentää Zevs viinin, vilvastuu jo ilma saleissa, Jos miesi tarmokkaasti taloa hallitsee.

Agamemnon menee sisään.

Zey, Zey, sä perille-viejä, täytä pyyntöni ja huolehdi, mit' aijot toimeen panna nyt!

Menee sisään seurueineen. Kasandra yllään tietäjänpuku — jalkoihin ulettuva viitta, villanauhat käärittynä kaulan ympäri, sauva kädessä — istuu liikkumatta vaunuissa.

KUOROLAULU. (1. säkeistö.)

Miksi liehuu yhtenä kumma kauhu silmissäin ahdistellen syöntä aavistuksin? tietäjävirsteni palkati käskyti soi näin?[99] Miksei reima luottamus torju unten usvaisten maille pois pelkoain, istu mieltä ohjaamaan, vaikk' aikaa jo kajahti rantakalliot,[100] köydet kun päästettiin, urhojoukon laivoillaan lähtiessä Ilioon? Silmätietoon luottaa sais, (1. vastasäkeistö.) paluun itse nähtyään. Mutta lyyryn myötä sointumatta, sieluni oppima kostajalaulu se soi vaan; enkä taida turvata toivon armaan johtohon. Vaisto ei turha lie vilpítőnten rinnass', ei sydänekään, hirmu-pyörtehissä viskelty. Soisin sen kuitenkin, ettei pelko totta ois, vaan se tyhjiin raukenis. Terveys ei uhkeakaan riemua suo: tauti kun naapuri on seinäkkäin, meiltä henkeä vaanien aina. [tautihin lie apu

tok'. —]. Törmätä kiitäessään voi salariuttahan ihmis-onni; vaan jos liika ahdostaan karttavaisuus aikanaan heittää taiten suunnaten,[101] ei huku huone[102] kaikkineen, vaikka vonkuu vaivoissaan; aalto purtt' ei ahmaise. Zeyltä vuotava rikkaus runsas ja vainio viljoillaan joka vuosi nälkävaivan häätää pois. Surma[103] kun löi haavoja, kun ihmisen vert' tulvi maan multahan, oi kenpä voi pyörryttää sitä loihtuja laulain? Ainoan tuon, joka tais[104] vainajat virvottaa, ehkäsi Zevs varotellen muita. Ellei Luojain säätämäst' alhaisilta ylhäiset estäis puheet rohkeat, kielen mieli ennättäin varmaan kaikki ilmaisis. [105] Nyt se yrmyy yksissään, hautoen huolia, ei tohi koskaan toivoa voivansa suorita pulmat: tuska polttaa rinnassain.

Klytaimnestra astuu ulos linnasta.

KLYTAIMNESTRA.

Käy taloon siekin — sua, Kasandra, tarkoitan — kun Zevs sun salli päästä meille juhlahan. [106] Kaiheksumatta muiden orjain kanssa siis sä saaliinsuojan[107] liettä astu likemmäs. Vaunuista alas lähde, äläkä ylpeile! Muinoinpa Alkmenenkin poika[108] myytynä nöyrästi orjan iestä kuulun kantaneen. Jos sattuu siis se onnenpakko, kiittäköön ken isänniks saa vanhastansa rikkahat.[109] Vaan ketkä arvaamatta onneen nousivat, ne orjiansa kohtelevat julmasti. Mi kohtuullista suinkin on, sen meillä saat.

Kasandra ei liiku paikaltaan.

KUORONJOHTAJA.

Emäntä sulle selvään lausui tahtonsa[110] Kun kohtalo siis kietonut on paulaansa sun, tottele, jos mielit! Ehk'et mielikään.

KLYTAIMNESTRA (kuoronjohtajalle).

Niin, ellei ehkä hän, kuin mikä pääskynen,[111] ties mitä outoa kapulakieltä kangerra; sä virka hälle käsky mieleen tepsivä!

KUORONJOHTAJA.

Käy pois! Ei mitään parempaa tarjonas.
Jätäppä vaunun istuimes ja tottele!

Kasandra ennellään.

KLYTAIMNESTRA.

En jouda kauemmin sun tähtes viipyä tääll' ulkona, kun teurahat jo seisovat linnassa alttarin ääress' uhrattavina. Niin toivomatta suotiin meille ilo tää. Jos totella siis tahdot, riennä joutuhun! Jos muukalaisna kieltämme et ymmärrä; niin sanain eestä viittilöiden haastele!

Viittaa Kasandraa tulemaan. Tämä ei liikahda.

KUORONJOHTAJA.

Näkyypä selvää tulkitsijaa kaipaavan tuo vieras, on kuin otus[112] äsken pyydetty.

KLYTAIMNESTRA.

Hän vänkäpää on, nurjaa mieltä noudattaa, linnasta äsken vallatusta tultuaan. Ei kuolainta hän viitsi pitää suussansa, ennenkuin verivahtoon kiukku väljähtyy. En alentaudu sanaa lisää tuhlaamaan.

Menee.

KUORONJOHTAJA.

En suutu sulle mie, ma sinua surkutan. Käy sisään, rukka! jätä vaunut, väisty nyt sä täytymystä! Taivu outoon ikeeses!

VUOROLAULU.

KASANDRA (astuen alas).

Oi voi! kauheaa! voi! (1. säkeistö.)
Apollon! Apollon![113]

KUORONJOHTAJA.

Mit' Apollonille voitotat niin surkeaa?
Ei hän se, ken mieltyy vaikeroimisiin.

KASANDRA.

Oi voi! kauheaa! voi! (1. vastasäkeistö.)
Apollon, Apollon!

KUORONJOHTAJA.

Taas huutaa herjaten hän sitä jumalaa, jonk' ei sovi olla läsnä vaikeroitaissa.

KASANDRA. (2. säkeistö.)

Apollon, Apollon!
Sä tiejumala, taas poloisen
mun poljit, polkujumala, suohon kurjuuden.[114]

KUORONJOHTAJA.

Hädästään ennustaa hän näyttää aikovan.
Viel' orjan sieluss' asuu voima ylhäinen.

KASANDRA. (2. vastasäkeistö.)

Apollon, Apollon!
Sä polun herra, miks poljit mun?
Oi minne johdit tieni, kenen kartanoon?

KUORONJOHTAJA.

Atrevsin linnaan. Ellet itse oivalla, sen sanon. Totta sanoneeni nähnet pian.

KASANDRA. (3. säkeistö.)

Siis petoluolahan taivahan inhomaan, niin rumia tihoja tietävään, jok' uipi
verta, ihmisiä teurastaa.

KUORONJOHTAJA.

Neidolla näyttää koiran vainu olevan: hän verta vainustaa — jot' onkin löytävä.

KASANDRA. (3. vastasäkeistö.)

Niin, todistajani lausuntoja kerron vaan:
laps'raukat surevat tappoan
ja paistetuita lihojaan, joit' isä söi.

KUORONJOHTAJA.

Sun ennustajamainees meille tuttu on, mutt' emme kaipaa ollehien tietäjää.

KASANDRA. (4. säkeistö.)

Oi korkiat! mi tuhon aikomus?
Tekoa uutta hirveää,
yön-synkkää omilleen hän hautoo linnassa!

Ei miest', ken käy torjumaan.
Kaukosalla
viel' apu viipyilee.[115]

KUORONJOHTAJA.

Tää[116] ennustus on outo mulle. Toiset taas kyll' ymmärsin: koko maahan niistä juttelee.

KASANDRA. (4. vastasäkeistö.)

Voi, herja! työhös joko ryhdyt, vai?
miehes, aviokumppalis
kylvyssä pestyäs[117] ... ei! sanani kesken jää.
Kas, on kiire työ: kättä käs
työntelee — jo
se pian tehty on!

KUORONJOHTAJA.

Ei tuosta synny selvempää. Mun ymmällen saa kaihisilmä ennustelmas pulmineen.

KASANDRA. (5. säkeistö.)

Oi julma! taivas! taas
mi näkö ilmestyy?
Vai tuonelanko verkko![118]
Oma vaimo permen laati, surman syynä on.
Tuo parvi,[119] kun sukua vainoten
ei lepy, riemuitkoon uhristaan!
Kivitettävä!!

KUORONJOHTAJA.

Mitä kostotarta kutsut tänne linnahan niin riehumaan? sun sanas mielen synkistää. Mun sydämeeni suihku puna-hurmetta hurrahti, hellään kohtahan koskettain, se eloni riutuvan sammuttaa — oi! tuho kiiruhtaa kulkuaan.

KASANDRA. (5. vastasäkeistö.)

Ah voi! oi katsokaa!
Oi aja sonni pois
pian lehmän luota![120] Kietoo
sen mustasarvi viekas vaipan poimuihin.
Jo löi hän! mies vajosi kylpyhyn!
Sä salasammion murhatyön
kuulit nyt.

KUORONJOHTAJA.

En kerskaa, että ennuskieltä arvaamaan oon närvä; vaan tuo turmiolle kuulostaa.

KUORO.

Ei inehmoille ennustus iloa suo,[121]
ei ilosanoja taide monimielinen.
Se surun ennustaa, hirmuhaamuineen
se sielun vain
säikyttää.

KASANDRA. (6. säkeistö.)

Ma onneton! voi mua!
kohtaloa surkeaa!
Sä[122] panit parkuhus
mun oman kurjuuten' —
Oi miks mun raukan toikaan näille maille tuo?[123]
Siks' että ynnä kuoltaisiinko? Niinpä niin!

KUORO.

Sun lumos ylhäisempi noin hourimaan.
Soi virs' soinnuton,
itsestäs säätämäs, niinkuin
satakiel' lintu harmaa ei kyllästy
"Itys" itkemään, kun suru seppelöi
sen iän yhtenään.[124]

KASANDRA. (6. vastasäkeistö.)

Ei heleä-äänisen
linnun hätä ollenkaan,
kun puvun sulkaisen
se jumalilta sai.
Oi päivät armaat sai se vaaroist' erillään.
Mua isku vartoo, kalpa kaksisulkainen.

KUORO.

Miks raju houreen vaiva sinut yllättää?
sen sääs taivas kai?
Kamala ään' virsissäs räikyy
sekä kamaloita kuvia vaan hahmoilee.
Oi, miks päätyi tietäjäties määrähän
tuhon-enteiseen?

KASANDRA. (7. säkeistö.)

Voi Paris, jonka häät suvulle tuhoa toi! Skamandron[125] laine, oi juomani kotoinen! Sa
mua vaalit rannoillasi silloin,[126] niin ylenin onneton Vaan kohta saanen ennusvirttä laulella
ma Kokyton ja Acherontin töyrillä.[127]

KUORO.

Mitä sanas tähtäs, selvä on liiankin;
sen taisi tajuta lapsikin.
Mun viils' syöntä niinkuin veriveitsellä
tuo jääkolkko sun kohtalos, jost' uikutit
mieleni murroksiin.

KASANDRA. (7. vastasäkeistö.)

Voi vaivat kaupungin peräti raiskatun! Voi uhriteuraat, kun muuria suojellen tapatti
laitumiltaan isä summittain! Ne ei varjelleet kansaani kärsimästä kärsittäviään. Valanpa
minäkin kohta vereni lämpimän.

KUORO.

Se sanas edellisten kanss' sopusoinnuss' on.
Sua huimaa jumala suuttunut,
jok' yl'voimallansa sua rynnäköi —
ja niin kuolemas kaihovirtt' uikutat.
Loppua arvaa en.

KASANDRA.

Nyt ennustuksen' siis ei enää katsova harson alta kuten häissä morsian; vaan kirkasna kuin
aamutuuli lentäköön se päivän koita kohden, valoon vierittäin kurjuutta tyrskyaallottain viel'
suurempaa kuin omani on. En ongelmoin sua eksytä.

Todistakaat, ett' ennen täällä tehtyjen rikosten pääsin jäljille mä täsmälleen! Ei linnast'
enää koskaan väisty kuoro tuo, jonk' ääni riemun riistää, soinnutonna soi. Se ihmisverta
juoden rohkaistuakseen[128] saleissa juhlii telmien — ja vaikeaa on raivotarten siskosarjaa
häättää pois. Nyt veisaavat he virttään linnan juurella tuost' alkurikoksesta,[129] vuoroon
kiroten vihoissaan myöskin veljesvuoteen raiskaajaa.[130] Harhaanko tähtäsin vai pilkkaan
ammuinko? Hepakko lienkö kiertolainen valhesuu? Vakuuttakaa siis valall',[131] että linnan

tään ikivanhat synnit kaikki tiedän tarkalleen!

KUORONJOHTAJA.

Mit' apua valan siteest' ois, jos lujaankin se solmittais? Mut ihme, että vieraan maan laps', kasvaneena tuolla puolen merta, voi kuin omin silmin nähnyt kaikki kertoa.

KASANDRA.

Apollon, ennusluoja sääs sen toimeksein.

KUORONJOHTAJA.

Lempeenkö syttyneenä, vaikka jumala?

KASANDRA.

En tähän asti juljennut sitä tunnustaa.

KUORONJOHTAJA.

Niin, onnen päivin' ollaan aina ylpeemmät.

KASANDRA.

Mua syleili hän, lemmen tulta hehkuen.

KUORONJOHTAJA.

Ja soitko tyydykettä myös tuon lemmellen?

KASANDRA.

Ma suostuin, mutta petin sitte Loksiaan.[132]

KUORONJOHTAJA.

Joko silloin ennustaitoa sa harjoitit?

KASANDRA.

Jo kansallein ma kaikki turmat ennustin.

KUORONJOHTAJA.

Ja kuink' ei Loksias sua tuosta rangaissut?

KASANDRA.

Tuon vilpin jälkeen ei mua kukaan uskonut.

KUORONJOHTAJA.

Luotettavasti ennustat meist' ainakin.[133]

KASANDRA.

Voi voi, voi hirveää! Taas huimistaa mua, ennushengen valloissa ma värjyn, hirmu-ilmehet mua pöyristää. Nuo pienokaiset näätkö tuossa istuvan ovesa, unihahmoin moisna häilyvän? Kaks poikalasta, omaistensa tappamaa, selvästi kourat täynnä omia lihojaan, sisusta, sydämmystä — kurja kantamus! — joist' isän syödä tuodaan eine kauhea.

Ja siksi sanon erään velton leijonan,[134] patjoilla piehtaroiden, surmakostoa herralle vasta palanneelle puuhaavan, mun herrallen' — kun säättiin mulle orjan-ies. Ja laivain päällysmies ja Troian voittaja ei arvaa, kuinka koira liukaskieli tuo, kun kättä nuolee, korviansa lerputtaa, salaturman hälle vehkeillään on suoriva. Tämmöistä julkee nainen — tappaa miehensä! Hän on — mihinkä hirmu-petoon vertaisin paraiten häntä? — kyy tai Skylla, luolastaan mi pistää päänsä laivureita nielläkseen, vimattu hornan sikiö, äkää puhkuva ikuista omaisiinsa.

Kuinka riemastui ikäänkuin voiton vietosta tuo kunnoton! Tulosta puolisons' on iloitsevinaan. Ellette usko — yhtäkaikk' on. Tuleepa min tulla täytyy. Pianpa itse itkien myönnätte tietäneeni totta liiankin.

KUORONJOHTAJA.

Thyesteen eineen lapsiensa lihoista kyll' ymmärsin ja kauhistuin. Mua hirvittää, näin kaunistelematta kuullen totuuden. Muut kuullessain mult' eksyi älyni suunniltaan.

KASANDRA.

Viel' surman suussa nähdä saat Agamemnonin.

KUORONJOHTAJA.

Vait' uhkarohkee! suusi siivoks suhdita!

KASANDRA.

Mut eipä siitä sanast' ole päästäjää.

KUORONJOHTAJA.

Ei, jos noin käypi. Mutta elköön käykö niin!

KASANDRA.

Sä toivot; toiset murhan pitää huolenaan.

KUORONJOHTAJA.

Mi miesi mointa konnantyötä aprikoi?

KASANDRA.

Pahoinpa silmäs eksyi ennusteistani!

KUORONJOHTAJA.

En älynnyt, ken käy sen juonen toimihin.

KASANDRA.

Ja selvää Hellaan kieltä sentään haastelen.

KUORONJOHTAJA.

Niin oraakelitkin; hämärät ovat kumminkin.

KASANDRA.

Haa! mikä liekki lensi taaskin päälleni![135] Apollon oi Sudensurmaaja![136] voi mua! voi mua! Kaksjalka naarasleijona tuo maattuaan suden[136] luona, uljaan leijonan poiss' ollessa, mun kurjan tappaa. Kostomaljahansa hän sekoittaa mausteheksi minunkin rankaisun. Hioen miekkaa puolionsa surmaksi, hän murhall' uhkaa kostaa minunkin tuontini.

Miks' iluksein[137] siis näitä enää kantaisin,
kädessä sauvaa, kaulass' ennuskääreitä?
Sun särjen, sauva, ennen omaa kuoloain.
Pois hornaan, kääryt! Itse seuraan teitä pian.
Mun eestän' joku toinen onneen saattakaa!

Murtaa sauvan ja repii kääreet. Tietäjän puku valuu yltä maahan.

Kas näin! Apollon itse riisuu yltäni nää ennusverhat, nähtyään mun näissäkin koruissa pilkkaa nurjilt' ystäviltäni[138] selvästi muka "hourupäänä" kärsivän.[139] Sain sietää kurja nälkään nääntymäisillän, ett' kerjuriks', maankiertäjäks' mua herjattiin. Ja ennusjumal', tietäjäks' mun pantuaan, nyt tuonenkohtaloon mun saatti tämmöiseen. Teurastuspenkki, eikä

isään alttari, vereni kuuman punattava, vartoo mua. Tok' ei jää Luojan kostamatta kuoloni, sill' äidinsurman-taimi, taaton maksaja[140] viel' kerran meille kostajaksi ilmestyy. Pakolaisna kaukomailta kotiin tultuaan, rikosten päälle harjakiven[141] nostaa hän. Sill' jumaliss' on kallis vala vannottu, ett' isän kaatumus tuon kotia tuopa on.

Mit' auttaa siis mun kurjuuttani kuikuttaa? Kun kerran Troian kaupungin ma kärsivän näin, min se kärsi, ja sen valloittajankin noin onni vaihtui tuomiosta jumalain, niin sisään käyn kuin käynkin. Kuolla uskallan.[142]

Te portit, Tuonen portteina teit' tervehdin! Mun kohdatkoon, sen toivon, isku tappava, jott' ilman kuolon tuskaa, hurmeen virtanaan hetteistään vuotaessa, silmät sulkisin!

KUORONJOHTAJA.

Oi neito, tuiki onneton ja samalla niin viisas! puhuit pitkältä. Jos kohtalos todella tiedät, kuinka käyt niin tyynesti, kuin teuras talutettu, uhrilietes luo?

KASANDRA.

Mit' auttais vitkastus? Ei väitteen varaa oo?

KUORONJOHTAJA.

Mut arvataanhan viime hetki kalleimmaks.

KASANDRA.

On tullut aikani. Enpä hyötyis pa'osta.

KUORONJOHTAJA.

Vaan tiedä: uhka-urheutes sun hukkaan vie.

KASANDRA.

Mut kuolla kunniall' on kaunist' ainakin.

KUORONJOHTAJA.

Ei tämmöist' onnellisten kuulla lausuvan.

KASANDRA.

Oi isä parka! jaloja lapsi raukkojasi lähenee porttia, mutta ei hirviä mennä.

KUORONJOHTAJA.

Mik' arveluttaa? kammo sinua käännyttää?

KASANDRA.

Oi voi!

KUORONJOHTAJA.

Mitä voitot? jokinko mieltäs hirvittää?

KASANDRA.

Nuo majat hönkää murhan hurmehuurretta.

KUORONJOHTAJA.

Oi eihän! Suitsutus vain höyryy liesiltä.

KASANDRA.

Nenäni nousee niinkuin kalman katkua.

KUORONJOHTAJA.

Et linnaa kiitä Syrian lemuvoiteista!

KASANDRA.

Oi vierahat! En syyttä vaikeroi, kuin lintu säikähtäin pensasta.[143] Tämä todistakaa mun haudallain, kun nainen naisen tähden kaatuu, tähteni, ja surmiksensa naiseen miehen tähden mies! Tään palvelun ma pyydän teiltä kuollessain.

KUORONJOHTAJA.

Oi raukka! sääty kohtalos mua itkettä.

KASANDRA.

Viel' itsestään ma mielin sanan virkahtaa. Niin totta kuin nyt viime kerran auringon säteitä katson, maksakoot mun kostajat samoilla mitoin surman surmaajilleni, vaikk' orjan kaasivatkin, halvan saaliin vaan! Ah ihmiskohtaloita! Onnen suosion voi varjo vaihtaa; onnenhukka pyyhkäisee kuin märkä sienä sielust' ilon kuvat pois. ja tääpä katkerimmin koskee sydämmeen. Vaan — linnaan lähden itkemään Agamemnonin ja omaa onneain. Oon kyllicks' elänyt.

Menee sisään.

KUORONJOHTAJA.

Ei kyltynyt onnehen milloinkaan
viel' ihmislaps'; ei linnojenkaan
komeain[144] ovilt' onnea käsketä pois
eväten: älä käy sinä meillä!
Tosin taivas soi hänen[145] valloittaa
Priamon kotomaan;
jalon maineen saatua hän palajaa.
Vaan jos isien verisakkoja hän
saa suorittaa, soviteltava on
tapetuille murhia muiden,
kuka kerskannee tätä kuullessaan:
minä onnen hetkenä synnyin?

AGAMEMNON (sisällä).

Voi mua! ma iskun, kuoliniskun sain!

PUOLIKUORONJOHTAJA.

Vaiti! kuka kuoliniskun saanehensa huudahtaa?

AGAMEMNON (kuten ennen).

Voi voi mua taaskin! uuden iskun sain!

KUORONJOHTAJA.

Työ jo näyttää täytetyltä; siltä kuului kuninkaan huuto. Keskustellaan sentään mikä nyt ois tehtävää!

1:NEN KUORONJÄSEN.

Ma lausun teille tuumani: ett' avuksi huudamme tänne linnaan kansalaisia.

2:NEN KUORONJÄSEN.

Ei, rynnätkäämme oikopäin — niin arvelen — kädessä miekka sisään seikkaa tutkimaan!

3:S KUORONJÄSEN.

Ma yhdyn samaan tuumahan ja tointa vaan nyt ehdotan. Töpäriss' ei auta viipyä.

4:S KUORONJÄSEN.

Se selvä on, sill' alkavathan vehkeitään[146] nuo, niinkuin hirmuhallitusta hommaten.

5:S KUORONJÄSEN.

Me kuhnailemme. Mut ei torqu noiden käs': maineettomiin ne vitkailuksen polkevat.

6:S KUORONJÄSEN.

En tiedä lausua, mi neuvo parhain ois.
Se neuvon antakoon, ken aikoo toimia!

7:S KUORONJÄSEN.

Niin arvelen mä myös; sill' enpä ymmärrä, mitenkä sanat kuolleen voivat virvottaa.

8:S KUORONJÄSEN.

Henkemme vuoksko väistyisimme kartanon häväisijöitä, herroiks' heidät tunnustain?

9:S KUORONJÄSEN.

Ei, sit' ei siedä! Parempaa on kuolokin.
Sen kohtalo tok' orjuutta on lievempi.

10:S KUORONJÄSEN.

Vaan parkaisunko perusteihin nojaten me arvaisimme sankarimme sortuneen?

11:S KUORONJÄSEN.

Pois kiivastus nyt, kunnes varmaa tiedetään!
Sill' ei luulo selvän tiedon vertainen.

KUORONJOHTAJA.

Sen tuuman varsin hyväksyn, ett' tarkalleen me tiedustamme, Atreyn pojan laittoa.

He aikovat astua linnaan, kun keskiportti aukenee ja sieltä vieriiä esiin lava, sillä Agamemnonin ja Kasandran ruumiit. Vieressä seisoo Klytaimnestra.

KLYTAIMNESTRA.

Vaikk' ennen puhuin, kuinka vaati kulloinkin,[147] en ujoile nyt haastaa toiseen suuntahan. Mitenpä muuten, mieliessä vahinkoon vihollista, jok' ystävyttä teeskelee, tuon saartais surman paulaan pääsemättömiin? Ei — vanhaan riitaan juurtuen tää taistelo tapahtui myöhän, kauan suunniteltuna.

Nyt seison tässä töilläni, miss' iskun löin. Niin toimitin — sit'en mä kiellä — että hän ei tainnut surmaa välttää eikä torjua.

Kuin kalan verkkoon, kiedoin hänet viittahan lävettömään, niin — pukuun tuiki tuhoisaan. Kahdesti iskaisen, kaks kertaa kiljaisten hän hervotonna lysmähtää; viel' kolmannen lyön iskun kaatuneesen lupauslahjaksi[148] Manalle, vainajoiden armahtajalle. Niin vaipui, hengähtäin hän viime huokuunsa: rajusti hurme hurskahtaa ja vihmanaan se tummaa vertä pärskäyttää päälleni, jok' elvyn siitä niinkuin kaste virvottaa[149] nuort' elonkortta tähkän olless' tupellaan.

Näin tapahtui se, Argoon ukot arvoisat. Iloitkaa nyt tai surkaa! — minä riemuitsen; ja jos ois kiitospalve sopiva kuolossa, täss' ois se oikein, liian oikein kohdallaan. Niin kirousta ja kurjuutta hän täyteen kaas' sen maljan, jonka itse vihdoin juoda sai.

KUORONJOHTAJA.

Me kummeksimme kieltäs herjan rohkeaa, kun kuolleen miehes luona kehtaat kerskata.

KLYTAIMNESTRA.

Mua kiusaatte kuin naista lyhytjärkistä. Mut sydän pelvotonna lausuu kumminkin, min tiedätte jo — kiittäkää tai moittikaa! se yhtä mulle —: mieheni Agamemnonin tää ruumis on, työ jonka käteni suoritti aseena oikeuden. Niin sen laita on.

KUORO. (säkeistö.)

Min söit myrkyn, kyy?
 maan kasvamanko, syötävän?
 Vai veden tuomanko? Raivosi hurjuudess'
 et kiroustakaan kansasi peljännyt,
 pois syöksit,[150] surmasit. Maas sun karkottaa,
 ihmisten iki-inhon!

KLYTAIMNESTRA.

Maanpakohonko tuomitset mun, kärsimään ihmisten inhon, kansan kiroushuutoja; etk' ennen tuota miestä yhtään moittinut, vaikk' yhtä huoletti, kuin lampaan teurastaa mies, jonka laidun villakarjaa vilisee, hän oman lapsens' uhras, syntykipuni suloimman saalaan, pohjoistuulta tyyntääkseen! Maast' ajettavas eikös ollut ois se mies tekonsa häijyn sovitteeks? Mut kuullessas mun työni, tuima tuomar' olet. Neuvon vaan sua uhkaamaan, jos varustettu voitolla on kätes hallitsemaan mua samaten kuin mun on. Vaan jos toisin salli jumala, saat vanhaks tultuaskin mieltä oppia.

KUORO. (vastäsäkeistö.)

On isot aikehes, ja povesi rajuna riemuitsee; kun tapot onnestui, hurjana herskut nyt, ja veripirska — hyi! — kiiltävi otsallas: siit' tiliä tekevä oot. Kaikkein hylkynä maksat kohluja kohluin.

KLYTAIMNESTRA.

No, kuuleppas nyt minunkin valani lausetta! Niin totta kuin mun lapseni kuolon kostikin Dike, ja mieheni uhrasin Erinnyille,[151] ei pelvon vilahdusta astu suojiini, niinkauan kuin Aigisthos hoitaa valkiaa mun liedelläin, mua hellien kuin hellii hän. Hän mulle aimo uskalluksen kilpi on.

Siin' on nyt kellellään tuo vaimons' solvaaja, Chryseen tytärten, troiatarten lemmitty, ja vieress' sotasaalis, enteenkatsoja,[152] yön unten selvittäjä, armas hellukka, mi virui hänen vierellänsä teljoilla laivassa, Nyt he perivät palkan ansaitun. Kas, siin' on mies, ja tuoss' sen lempilintunen, ikäänkuin joutsen kuolinkaihon säveltä laulettuansa, lepää. Oivan mausteen hän mun patjahekkumallein sillä valmisti.

VUOROLAULU.

1:NEN KUORORIVI. (1:nen säkeistö.)

Oi tule, tuoni, pian, runtelematta mua tautivuoteella kauan! Mun unta suo keskeytymättä nukkua aina, kun sortui meiltä maan hyvä paimen, tultuaan naisen vuoks kärsimään. Nainenhan hengenkin hältä on nyt ottanut.

KUORONJOHTAJA. (2. säkeistö.)

Helene, pahan mainehes syystä sä sait!
 Mont' urhoa Troian luo hukutit,
 mont' ihmishenkeä yksin.
 Perinpohjin nyt [tuhotyös sinä teit?]

— — — — —[153]

KOKO KUORO. (3. säkeistö.)

Ei veri unhotu, pärskymä päälles lähde. Linnallen olit silloin[154] sa urojen hukka, kiistanhenki.[155]

KLYTAIMNESTRA. (4. säkeistö.)

Älä kuoloa kohtalonas ikävöi, tätä[156] raskaksuin; Helenaan älä käännä myös vihojas,

muka surmaajaan, joka yksin mont' uronhenkeä hukkasi kansaltas, surun tuottain vertoja vailla!

1:NEN KUORORIVI. (1. vastasäkeistö.)

Henki, jok' ahdistat linnaa ja Tantalosukua, veljeä kahta, siis naisellen valmistit sa voiton katalan, syöntäni vihloavan.[157] Niin kuni kaarne raateljas vainajan pääll' ylvästain seisoo hän, riekkuen: "riemu syystä raikukoon!"

KLYTAIMNESTRA. (4. säkeistö.)

Osavammin nyt sanans' ohjasi suus,
nimetessäsi tuon
iki ahman perheemme vaanijan,[158]
joka sen ytimiss' verennälkää ain'
elättää: siks' vertyvi vamma uus',
vaikk' ehjänä ei ole vanha.

2:NEN KUORORIVI. (5. säkeistö.)

Linnassa temmeltävän lausuit hirveän kostohengen. Ah voi! tarinaasi synkkää turmiosta mi koskaan ei kyllä! — Zevs sen salli, hän ken kaikki johtaa, toimittaa. Mit' ilman Zeytä ihmisille sattuu? Mik' ei näist' ole taivaan töitä?

KUORONJOHTAJA. (6. säkeistö.)

Kuninkaani voi! kuninkaani voi!
Miten itkeneen sua?
Mitä rintani rakkaus lausuis?
Lukin seittiin kietoutui elämäs,
kiro-murhasta henkesi heitit.

KOKO KUORO. (7. säkeistö.)

Voi murhavuode, kun levon kurjan soi Kavalasti surmas sun[159] vaimosi viiltämä kaksois-haava.

KLYTAIMNESTRA. (8. säkeistö.)

Tämän työn tekijäks' mua soimaat siis.
Älä näin puhuen
sano mua Agamemnonin vaimoks vaan!
Ei! vanhapa "kostaja" — kestitsijän
tylyn, Atreyn nostama — hirveä tuo,
kuningattaren haamussa ilmestyin,
sovitukseks tuon
ison uhrasi pienien eestä.

2:NEN KUORORIVI. (5. vastasäkeistö.)

Ken todistaa sua vois viattomaks' tähän murhatyöhön? Ken? Lie suvun kostonhenki suonut myös apuansa. Heimosten hurmetulvissa käy synkkä Ares[160] rynnäten; miss' astuneekin, toimeen surmatyön näin laps'syöntiä kostaaksensa.

KUORONJOHTAJA. (6. vastasäkeistö.)

Kuninkaani oi! kuninkaani oi!
Miten itkeneen sua?
Mitä rintani rakkaus lausuis?
Lukin seittiin kietoutui elämäs,
kiro-murhasta henkesi heitit.

KOKO KUORO. (7. vastasäkeistö.)

Voi murhavuode, kun levon kurjan soi! Kavalasti surmas sun vaimosi viiltämä kaksois-haava.

KLYTAIMNESTRA. (8. vastasäkeistö.)

Ole vai! talohon veti turmion tuo

kavaluudellaan!
Jos taimeni mullen tuost' ylennyt,
sulo Ifigeneia, jot' ain' ikävöin,
isältään koki julmaa, julmaa myös
kokekoon isä! kalvan lyömänä nyt
sovittain tihotyön
Manalass' isotelkoon siitä!

3:S KUORORIVI. (9. säkeistö.)

No tartuinhan vaikeankin pulmaan! Neuvoa, kunne kääntyis,[161] ei keksi äly, huonehan jo horjuu. Jo rankan ver'-satehen linnan kaatavan ma varon, kun lakkas vihapirske.[162] Jo Dike sieraan uuteen hioo asettaan: häll' ollee mieless' uusi turma.

KUORONJOHTAJA. (2. vastasäkeistö.)

Oi maa, josp' oisit kätkenyt mun povehes, enk' ois hänen vuodettaan hopeaisess' ammeessa nähnyt! Kuka hautaan vie hänet, itkevi hänt'? joko julkenet sie, oman surmattuas uros, itkien viettä peijaisiaan, vale-lempeä sielulleen osottain sovittaa pedontyötäsi väärin?

KOKO KUORO. (3. vastasäkeistö.)

Ken jalon sankarin haudalla hälle lausuu[163] vilpittömällä mielin kiitokset itkua vuodatellen?

KLYTAIMNESTRA. (10. säkeistö.)

Siit' ei sovi lausua huoltasi sun:
mun lyömänä hän
sai surman, mie hänet hautaan myös,
ehk' ei kotolaiset itkekään,[164]
Kyll' Ifigeneiakin, kohdatessaan
tytär taattonsa siell'
suruvirran[165] volteilla, hellästi, niin
kuni kohtuus on,
hänet suudellen helmaansa sulkee.

3:S KUORORIVI. (9. vastasäkeistö.)

Tää solvaus solvaisun on palkkaa;[166] tuomio tuskallist on. Hän lyöjän löi, murha kosti murhan. Niin kauan kuin seisoo Zevs, hän säännön sääs: jos pahoin teet, pahoin käy sun. Niin on![167] Ken talost' ajais lapsen pois, ken kiskaltaa vois renkaan heimovitjast' irti?

KLYTAIMNESTRA. (10. vastasäkeistö.)

Kas, siin' älysit tosi lauselman![168]
Ja siksipä mie
Pleistheniidein[169] kostonhengelle teen
valan, ett' osahain olen tyytyvä, jos
kovahankin, kun tyly täst'edes vaan
talon jättävi, lähtien heimoa muut'
välinäisillä murhilla murtelemaan.
Enpä riistojakaan
kysy suuria, kunpahan linnasta vaan
iäks' karkoittaa
sukumurhan vimman ma voisin.

Aigisthos tulee, yllään kuninkaanpuku, aseellisia seuranaan.

AIGISTHOS.

Oi kostopäivän kirkkaus sa riemuissa! Nyt tiedän, että taivahasta katsellen maan päälle jumal' ihmisharhat rankaisee, kun kostotarten kutomissa verkoissa ma riemumielin nään tuon miehen makaavan, isänsä käden ilkijuonet korvaten.[170]

Maan kuningas tääll, Atrevs, tämän isä näät — nyt tarkoin kaikki kertoaksein — karkoitti kotoa, kansan keskelt' isäni, veljensä Thyesteen, kun he valtikasta kiistivät. Palattuansa parka turvaa pyytäen, Thyestes turvan saikin eikä tarvinnut kotonsa multaa hurmehellaan

veristää. Mutt' teeskennellen riemupäivän vietäntää tuon herja isä Atrevs, elki mielessään, asetti kohteljaasti isäni äärehen tään oma in lasten lihaa — herkku-ruoaksi, kun varpahat ja kätten kärjet silponut ja kätkenyt ol' yksin istujalta pois.[171] Tää pahaa arvaamatta ryhtyi paistihin ja söi — sukunsa vaurioksi, niinkuin näät. Havaittuansa sitte työnsä hirmuisen, hän kiljas, syöksyi seljin, oksens murhakset, ja vannoin hirmusurmaa Pleistheniideille kiroopi vieraspöydän pyhän poljentaa: "Pelopsin koko heimo samoin sortukoon!"

Kas, näistä syistä kaatuneena näet nyt tuon. Ja täysin syin ma murhatuumaa sommitin; sill' isä raukan kanssa karkoitettiin myös ma kolmas laps' kapaloihin vielä kääritty. Vaan kun ma miestyin, Dike toi mun tänne taas. Jo ulkomailla tuota miestä tavoitin ja juonta hälle sommitin jos montakin. Nyt kuolokin vois näyttää mulle hauskalta, tuon Diken paulaan tarttuneena nähtyän.

KUORONJOHTAJA.

Aigisthos, ei saa onnetonta pilkata! Sä kerskaat varsin tappaneesi miehen tään, tuon itkettävän murhan yksin harkinnees. Mä sanon vaan: sun päähäs tilin päivänä iskeepi kansan kirous ja kivitys.

AIGISTHOS.

Noin lörpötätkö, alihankaa soudellen, vaikk' istuu laivaa ohjaamassa perimies? Viel' ukkonakin nähdä saat, kuink' ikävää on vanhempana soukkaa suuta oppia. Mut oivat ihmeentekijät on vankeus ja nälän vaiva vanhoihinkin oppiaan teroittamaan. Kuink' et sa tervein silmin nää? Älä potki vastoin tutkaint', ettei pistä tuo!

KUORONJOHTAJA.

Sä ämmä, muiden olless' sotaretkellä kotona viruit, aviovuoteen raiskasit! Tään murhan mietit sotajoukon herralle!

AIGISTHOS.

Viel' itku itää sulle noista nuhteistas. Sun kieles aivan toisin soi kun Orfevsin: hän laulun viehäkkeellä kaikki kiinnitti; sä joudut itse kiinni, jos viel' ärsytät mua haukunnallas. Kylläs vielä pehmiät!

KUORONJOHTAJA.

Vai sinustako paisuis Argoon valtias, joka vainajalle harkittuas murhatyön, sit' omin käsin toimittaa et rohjennut!

AIGISTHOS.

Olihan selvään naisen tointa vietellä tuo paulaan. Vanhaks vihaajaks mua epäiltiin. — Mut tästä puolin koetan kansaa hallita tuon tavaroilla. Kireälle valjastan ma niskurit, etteivät aisan vieressä ne kirmaa liikaa syötyään. Kai nälkä pian ja kolkko pimeys niiltä niskan nöyristää.

KUORONJOHTAJA.

Mut miks et itse, kurja raukka, riistänyt sa sankarilta henkeä, vaan puoliso maan jumalain ja kansan kauhuks surmas sen? Vaan kyll' Orestes elää vielä jossakin, ja onnen turviss' tultuansa kotihin hän voitollisna tappa teidät kummankin.

Kasandran ja Agamemnonin ruumiit poistetaan näkymältä.

— — — — —

KUORO.

Kohta nähtänee, kuink' aiot uhkaukses täytellä.

AIGISTHOS.

Ylös oivat aseveikot! tässä ei toimi kaukana.

KUORONJOHTAJA.

Hei, siis kalpa kourahan ja valmis olkoon joka mies!

AIGISTHOS.

Enpä miekään, miekka käissä, totta kammo kuolemaa.

KUORONJOHTAJA.

Kuole vain! Sen sanoit oikein. Koetellaanpas onnea!

KLYTAIMNESTRA (astuu esiin).

Ellös suinkaan, armas urho, enää pahaa kylväkö! Onhan ennestäänkin laiho korjattava kurjakin. Kärsimyst' on kyllin saatu; elköön verta vuotako! ja te äijät, kotikorsuun menkää kukin, ennenkun pahaa tehden pahan näätte. Meidän täytyi tehdä näin. Jos ois taudin lievikettä, kyll' ois siihen turvattu, vainoojan kun koura meit' on surkeasti runnellut. Tää on naisen mielipide, jos se kuulla kelvannee.

AIGISTHOS.

Vaan kun suotta soimausta noin ne syytää silmillein, onnen päätöst' odotellen eksyvät noin maltistaan, herjaten mua valtiastaan — sit' en jaksa kärsiä.

KUORONJOHTAJA.

Argoolaisten ei tapa mairitella konnaa, ei!

AIGISTHOS.

Annas äijän mennä tulla — vielä niskas notkistan.

KUORONJOHTAJA.

Et, jos onnetar Oresteen ohjaa tänne saapumaan.

AIGISTHOS.

Tiedänhän maankarkulaisten toiveistansa elävän.

KUORONJOHTAJA.

Paisu, turvo, maahan survo oikeutta, saadessas!

AIGISTHOS.

Tiedä, herjaukses saat sä vielä kerran sovittaa.

KUORONJOHTAJA.

Keikaile nyt uljastellen, kukko kanas kyljessä!

KLYTAIMNESTRA.

Mitäs tyhmäin haukunnoista! Linnan haltioina me kahden kaikki järjestämme oikealle tolalle.

Kaikki poistuvat näkymältä.

Viiteselitykset:

[1] Näitä y.m. sadun piirteitä Aischylos ei näy lukuun ottaneen.

[2] Näitä y.m. sadun piirteitä Aischylos ei näy lukuun ottaneen.

[3] Agamemnon oli luvannut vuorten huipuille viritetyillä valkeilla lennättää kotia sanoman voitostaan.

[4] Oikeastaan kuvapuhe: "härkä multa sulkee suun".

[5] Näitä jumalia palveltiin korkeitten vuorien huipuilla.

[6] Aleksandros s.o. Paris.

[7] Pariin ja Helenan häissä ei polttouhrit ottaneet hyvin syttyäkseen, joka ilmaisi jumalien mielipahaa.

[8] Näin Troiakin aarteineen sai äkki-hukan, kun iloitsi luullen Achailaisten jo lähteneen.

[9] Oikeastaan: "Laula *ailinos* j.n.e." Linos laulajan tai nuorukaisen surullisen kuolon johdosta syntyi *ailinos* niminen laulu, joka tässä merkinnee vaan yleensä suruvirttä. *Tietäjä* = Kalchas.

[10] kuolaimet = Achailaisten sotajoukko.

[11] Viittaus siihen, että Artemis on vihainen Atreideille, joitahan nuo kotkat osottavatkin.

[12] *Paian* on Apollon lääkejumalana.

[13] Kalchas, kreikkalaisten ennuspappi.

[14] Mailmassa vallitsee korkea siveyden laki, jota Zevs edustaa. Hän rankaiseekin parantaakseen meitä, armosta. Se ajatus lohduttaa kuoroa.

[15] Uranos.

[16] Kronos.

[17] *Silloin*: Argoosta lähdettaissä.

[18] Euboian salmessa. .

[19] *Strymonista*; Thrakiasta. Se oli pohjoismyrsky.

[20] herra: Agamemnon.

[21] Kunnianhimon tieltä alkavat isäntunteet väistyä.

[22] Ensimmäistä surkeaa harha-askelta seuraa yltymys rohkeuteen, hurjuus, paatumus — hukka.

[23] "sahraminkellervä" viitta.

[24] kaunis ja puhumaton kuin kuva.

[25] *kaino*, ei mikään lepakko laulajanainen.

[26] *Dike*, oikeuden jumalatar.

[27] Klytaimnestra oli kutsunut vanhukset kokoon, ilmoittaakseen heille hauskan tiedon.

[28] joka *siivetönnäkin* lentää nopeasti. Ivalla sanottu

[29] *Hefaistos*: tulen jumala, Panu. Agamemnon oli luvannut tulimerkeillä ilmoittaa Troian valloituksen kotia (kts. v. 8). Tuliviestin lentoa vuorenhuipulta huipulle kerrotaan tässä nyt. *Ida*: vuori Troian likellä.

[30] *Athos* vuori Chalkidiken niemellä.

[31] *Makistos*: pohjois-Euboiassa.

[32] *Messapion*: itäisessä Boiotiassa.

[33] *Kithairon*: etelä-Boiotiassa.

[34] *Gorgopis*: Megariin kaakkoisosassa.

[35] *Aigiplankton*: liki Isthmoa.

[36] Asiaa verrataan jumalain juhlissa tapahtuvaan soihtujuoksuun, jolloin juostiin kilpaa palavat

soihdut kilvissään ja se voitti, ken ensin pääsi perille, soihtunsa sammumatta.

[37] Kirpelähhö vastaus kysymykseen edellä säkeessä "Mut onko tuosta todistus sull' erheetön?"

[38] Kilparata eli "diaulos", kaksoisrata: oli juostava rata edestakasin. Retki Troiaan oli radan ensi puoli, paluu sieltä sen jälkipuoli.

[39] Klytaimnestra erottaa keskenään vainajain kostohenkien tuottamat rankaisut ja "muun turmion", s.o. merimyrskyt ja muut vastukset paluuretkellä.

[40] Kuoro luulee tässä toivotettavan sotajoukolle onnellista kotiintuloa, vaan Klytaimnestra ajattelee aivan toista. Salajuonen onnistuminen olisi hänen "nautintonsa."

[41] *Hän*: Paris.

[42] Kuoro uskoo, Solonin mukaan, että rikkaudesta syntyy kyllästys, ylpeys ja röyhkeys, joka loukkaa jumalia ja vie väkivallan tekoihin, mistä koituu kosto ja kurjuus vielä röyhkeilijän jälkeläisillekin.

[43] *Tää*: Helena. — *Tietäjät*: Helenos ja Kasandra.

[44] *ruhtinas*: Menelaos kaiketi. (Kohta näyttää olevan lukuparsiltaan pilalla).

[45] Hellaan hätä ja sen ruhtinaita uhkaava turmio.

[46] *Ares*, sodanjumala, harjoittaa ruumiskauppaa, saaden eläviä ruumiita ja antaen ne tuhkana takasin urnoissa, joita hänellä on lajiteltu varasto. Niissä ei ole kultahiekkaa. Vaakamaljoissaan punnitsee hän elämää ja kuolemaa.

[47] *ruhtinaan*; vrt. [44].

[48] Viittaus Klytaimnestraan. —

[49] Python valtias: Apollon, joka suojeli troialaisia ja ampui Achillevsinkin. Ruton nuolilla hän myös kaasi kreikkalaisia Troian luona.

[50]. Hermes on jumalien airut.

[51] Vanhat sukuankarit, heerokset (Danaos, Pelops, Persevs, Adrastos y.m.) seurasivat vielä vainajinakin — niin uskottiin — hartaalla myötätunnolla ja avulla jälkeläistensä toimia.

[52] *pyhät istuimet*: kuningasten kunniasijat kansankeräjissä. = Aamuurinko heijasti juuri jumalankuvain (Apollon Agyievs'in y.m.) kasvoilta.

[53] "Maksakaa valosta valoa!" — Isännän, valtiaan poissa ollessa on ikäänkuin yö pimentäisi kotoa ja kansaa.

[54] s.o. Zevn salamalla.

[55] Metafora: tulomme voittaa menot; murhe ei vastaa puntarilla ilon painoa.

[56] Airut mainitessaan templeihin annettavia lahjoja ("anathemata") ajattelee niille sopivaa omituskirjoitusta.

[57] Katselija saattoi tässä ajatella Manalan porttia.

[58] Pian hän oli näyttävä osaavansa tavallaan senkin keinon — verellä värjätä vaskikalpaa!

[59] Kuoro ivailee, tajuten miten paljon tosiperää tuossa puheessa on.

[60] Sodan kaksoisvitsaus (sota ja rutto?) lyö valtiota ja yksityistä.

[61] Nim. ukonsalama ja merenmyrsky — s.o. pohjoistuuli.

[62] Laivat ovat sarvikarja, jota paha paimen, rajutuuli kaitsee.

[63] *varasti*: veden ja valkean vallasta.

[64] *Onni*: onnen hengetär.

[65] *Ahdin*: oikeastaan Meri-Hadeksen.

[66] Airut vääntelee ja kääntelee sanojansa, uskotellakseen toivovansa että Menelaos vielä palajaa ja peitelläkseen pelkoansa.

[67] Näillä sanoilla on koetettu sepittää jotakin vastaavaa alkuteoksen, suomentajalle miltei mahdottomalle sanapilalle Helenan nimellä: Helenaus, Helandros, Helepiolis = "laivain-, miesten kaupungin hävittäjä." Suomentaja ei uskaltanut sanoa: "heimonsa *helvetti*." Nomen est omen.

[68] Kedos = huoli; häät. Sanapila.

[69] Paris ja Helena vastaanotettiin Troiassa ilolaululla, joka sitten muuttui suruvirreksi.

[70] Vanhan on vaikea oppia!

[71] Priamoa ja Hekabea miellytti kaunis miniänsä.

[72] *turmion*: oik. "Ate". Hirviön tappamat ovat uhria Atelle.

[73] s.o. Helena.

[74] Silmien lempinuolet sattuivat miesten sydämiin.

[75] Ken mielisi kuolla lapsetonna? Rikkauden lapsi on hekuma, ylpeys, lankeemus.

[76] Kuoro (= runoilija) ei hyväksy vanhaa luuloa, että jumalat ovat katehet lahjoistaan. Pahuus vaan siittää turmion, hurskaus onnen — ajattelee hän.

[77] *ilkityö*: "hybris", röyhkeyden rikos.

[78] *vainotar*: "Ate", hybriin sikiö. Sen kokivat trojalaiset, eivät voineet välttää koston tuhoa.

[79] *Dike*: hybriin vastakohta.

[80] *Helenan vuoksi*: niin huonosta syystä.

[81] Ilion kohtalo ratkaistiin muka jumalien käräjissä.

[82] *hiisi, vainovarsa*: vihjaus kuuluisaan puuhevoseen.

[83] *urhojoukko, leijona*: originaalissa sanapila: kansa (leos) muuttui äkkiä jalopeuraksi (leon). — Seulaistähden lasku = yöllä.

[84] Vastaus säkeesen edellä "kuka tointaan tarkoin täyttänyt on."

[85] = tyhjä peilikuva. Arvaamattansa Ag. kuvaa oman puolisonsa luonnetta.

[86] Tekijä ilmaisee Athenan kansalaisen tasavaltaisia mielipiteitä.

[87] Klytaimnestran puhetta voi tässäkin ymmärtää kahtalaisesti: voi ajatella hänen tarkoittavan joko Aigisthoa (kuten kuoro sen käsitti), tai Agamemnonia (kuten hän itse tahtoi ymmärrettävän).

[88] Eräs 3-ruumiinen satuhirviö. Agamemnon olisi tarvinnut monta kertaa kolme ruumista, kun hoettiin niin usein kuolleeksi.

[89] Infernum letum. Klytaimnestra ilmaisee salaisimmat aatoksensa.

[90] Kansä ei siedä ylimysten valtaa. Aischylon demokratiaa.

[91] Silmät oli rietas elämä himmentänyt.

[92] Hän ajattelee sydämessään Manan toivotonta "linnaa". Väinkelät ja haeksitut sanat, samoin kuin edelliset ylenmääräiset ylistelyt aavistuttavat takatarkoitusta.

[93] Agamemnon kaipaa puolisonsa korupuheissa, joita hän leikillisesti moittii, enemmän vilpítőntä tunnetta.

[94] "Jumalat ovat kateet!"

[95] Ei asetappelu eikä sanakiista.

[96] *turmelemaan*: ei mattojen takia, mutta herättämällä kateellisten jumalain mielipahaa.

[97] Talo on tyhjenemättömän rikas kuin meri — kerskaa hän.

[98] *tään*: kahdamielisesti sanottuna voi myös merkitä häntä itseään.

- [99] Kuorolaulu muuttuu ihan kuin itsestään ennusvirreksi.
- [100] Auliin rannasta lähdettäissä.
- [101] Ettei heitä liika paljon eikä liian vähän.
- [102] Huonetta kuvataan metaforisesti laivaksi.
- [103] Ifigeneian uhraus on kuoron pelon aiheena. Se on parantumaton vamma, seurauksiltaan tuhokas.
- [104] Asklepios herätti kuolleita, kunnes Zevs iski hänet nuolellaan. Luonnon ikijärjestys pysyy.
- [105] Kuoro ei rohkene lausua pahoja aavistuksiaan.
- [106] *juhlahan*: oik. käten pesijäisiin, joka kävi juhla-atrian edellä.
- [107] *saaliinsuojan*: Zevsin. Neito oli itse uhriksi aiottu.
- [108] = Herakles.
- [109] arkhaióploutoi ja neóploutoi.
- [110] "Minä tunnen emäntäsi: ei hän ole niin lempeä kuin miltä näyttää."
- [111] Helleenien korvissa muukalaiskielet kuuluivat pääskyn (tai papukaijan) pakinalta.
- [112] *otus*: siis huimapäinen, äksy.
- [113] Apollon on valon ja ilon jumala.
- [114] Sanapilaa katkerassa mielessä. Oikeastaan: "Apollon, joka turmelit mun" (apollon hemos).
- [115] Orestes.
- [116] *Tää*: Agamemnonin murha; *toiset*: Thyesteen kamala atria.
- [117] Hän on näkevinään, kuinka Klytaimnestra hommaa miestänsä kylvettäin.
- [118] *tuonelan verkko* ss.: Klytaimnestran salajuonten kudoks miehensä turmioksi.
- [119] *parvi*: Erinnyt, kostonhenget.
- [120] = mies ja vaimo orakelin kielessä.
- [121] Orakeleista mieli vaan hämmentyy; vasta asian oma päätös antaa selvän tiedon.
- [122] *sinä*: kuoro.
- [123] *tuo*: Agamemnon.
- [124] Satakieli oli tarun mukaan alkuaan nainen, Filomela, joka muutettiin linnuksi, kun hänen poikansa, Itys, kuoli surullisen kuoleman; vielä lintunakin hän valittelee poikaansa, huutaen "Itys, Itys!"
- [125] Er. virta Troian luona.
- [126] *silloin*: ennen Pariin ilkityötä.
- [127] Manalan virtoja.
- [128] Sille ei kelpaa juhluomaksi rypäleen mehu.
- [129] Atrevsin rikos.
- [130] Thyesteen rikos (kts. johd.).
- [131] Attikan oikeustojen edessä vannoi todistaja, ollakseen pätoinen, erään "ennakkovalan".
- [132] Loksias = Apollon.
- [133] Kasandra on nyt saanut tahtonsa: kuoro uskoo häntä.
- [134] *leijonan*: Aigisthos.

[135] Uusi ennuspuuska kipuineen.

[136] *Sudensurmaaja*: Apollo "Lykaios"; Lykos, susi. Sanapilaan kts. seur. *susi*: Aigisthos.

[137] *ilkuksein*: kun niistä ei ole minulle apua.

[138] Troialaisilta, jotka eivät uskoneet häntä, vaan pilkkasivat hulluksi.

[139] eli: mun ilmeisesti syyttömänä kärsivän.

[140] Orestes.

[141] *harjakiven*: ikäänkuin rikosten rakennukseen.

[142] "niin minäkin sulkeudun samaan tuomioon".

[143] *pensasta*: siellä piilevää vihollista, *tämä*: että kuolin pelkäämättä.

[144] *komeain*: "sormin osotettavien".

[145] *hänen*: kuninkaamme.

[146] Kuoro arvaa Kasandran puheista, että se on Klytaimnestran ja Aigisthon tointa yksissä juonin. Aischylon vapaavaltainen mieli ilmenee tässäkin.

[147] Klytaimnestra puhuu aluksi jotenkin tyynesti, mutta yltyy vähitellen hurjan intoisaksi.

[148] Agamemnon voi nyt enää odottaa armoa vaan manalaisilta! Ivaa.

[149] Murhaaja sovittaa itseensä kauniin vertauksen pirullisen kauheasti.

[150] *syöksit*: Oresteen, *surmasit*: Agamemnonin.

[151] *Dike* Oikeuden jumalatar; *Erinnyt* kostottaret.

[152] Katkeralla vihalla kasailee Klytaimnestra nimityksiä Kasandralle ajatellen: virukoot vielä kuolemassakin vieretyksin!

[153] Alkuteoksessa aukko, jonka alkuperäistä sisältöä helpompi arvata kuin varmaan tietää.

[154] *silloin*: jo Atridein luo tultuaan oli Helena salasyynä ja aiheena Agamemnonin tulevaan perikatoon.

[155] *kiistanhenki*: "Eris".

[156] *tätä*: omaa tuhotyötänsä hän tarkoittaa.

[157] hänen henkensä mukaisen, s. o. katalan, kuten kaarneen on voitto ja voittokulu.

[158] Klytaimnestra kaunistellen tekoaan, lykkää sitä "deemonin" syyksi, jonka käsitettä hän vääreentelee toiseksi kuin mitä kuoro tarkoitti, vrt. seur. 8. säkeistön "sano mua..."

[159] Kuoron korkeampi käsitys "deemonista"; sillä ei saa puolustaa konnantöitä.

[160] *Ares*: sodanjumala.

[161] Klytaimnestran sofistiiikka panee kuoron ymmälle: Klytaimnestra on (näennäisesti) oikeassa, kun kosti pahan pahalla, harjoitti selvää oikeutta. Se vain tuntui niin oudolta, että rankaisu tuli *sieltäpäin*, oman vaimon kädestä.

[162] *pisaroiminen* ennustaa suurempaa sademyrskyä. Myrskypilven takaa välkkyä jo Oresteen miekka.

[163] *epitofios lógos* oli runoilijan ajan tapaa.

[164] Heidän osaa ottamattakin. Ajatus lienee täydennettävä: Eikä Argoon kansalaiset tule olemaan saapuvilla.

[165] s.o. Tuonelan virralla.

[166] Kuoro myöntää että "jalo sankari" on hänkin tehnyt "solvaisun", moitittavan työn. —

[167] Rikoksen sikiö on kosto. Klytaimnestra ajattelee tuoksi sikiöksi tytärtänsä; katselija saattaa

luulla sillä tarkoitettavan Oresteen tulevaa kosta. Hämäryys on tahallinen.

[168] "tosi lauselman": oik. orakelilauseen. Aavistamattansa hän sillä sanalla vahvisti todeksi, että Orestes oli tuleva.

[169] Pleistheneen suku = Atreyn suku.

[170] Aigisthos jättää mainitsematta, ettei Thyesteskään ollut suinkaan viaton, hän kun oli vietelty veljensä vaimon.

[171] Näyttäkseen jälestäpäin vieraalleen, mitä tää oli syönyt.

*** END OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK AGAMEMNON: MURHENÄYTELMÄ ***

Updated editions will replace the previous one—the old editions will be renamed.

Creating the works from print editions not protected by U.S. copyright law means that no one owns a United States copyright in these works, so the Foundation (and you!) can copy and distribute it in the United States without permission and without paying copyright royalties. Special rules, set forth in the General Terms of Use part of this license, apply to copying and distributing Project Gutenberg™ electronic works to protect the PROJECT GUTENBERG™ concept and trademark. Project Gutenberg is a registered trademark, and may not be used if you charge for an eBook, except by following the terms of the trademark license, including paying royalties for use of the Project Gutenberg trademark. If you do not charge anything for copies of this eBook, complying with the trademark license is very easy. You may use this eBook for nearly any purpose such as creation of derivative works, reports, performances and research. Project Gutenberg eBooks may be modified and printed and given away—you may do practically ANYTHING in the United States with eBooks not protected by U.S. copyright law. Redistribution is subject to the trademark license, especially commercial redistribution.

START: FULL LICENSE
THE FULL PROJECT GUTENBERG LICENSE
PLEASE READ THIS BEFORE YOU DISTRIBUTE OR USE THIS WORK

To protect the Project Gutenberg™ mission of promoting the free distribution of electronic works, by using or distributing this work (or any other work associated in any way with the phrase “Project Gutenberg”), you agree to comply with all the terms of the Full Project Gutenberg™ License available with this file or online at www.gutenberg.org/license.

Section 1. General Terms of Use and Redistributing Project Gutenberg™ electronic works

1.A. By reading or using any part of this Project Gutenberg™ electronic work, you indicate that you have read, understand, agree to and accept all the terms of this license and intellectual property (trademark/copyright) agreement. If you do not agree to abide by all the terms of this agreement, you must cease using and return or destroy all copies of Project Gutenberg™ electronic works in your possession. If you paid a fee for obtaining a copy of or access to a Project Gutenberg™ electronic work and you do not agree to be bound by the terms of this agreement, you may obtain a refund from the person or entity to whom you paid the fee as set forth in paragraph 1.E.8.

1.B. “Project Gutenberg” is a registered trademark. It may only be used on or associated in any way with an electronic work by people who agree to be bound by the terms of this agreement. There are a few things that you can do with most Project Gutenberg™ electronic works even without complying with the full terms of this agreement. See paragraph 1.C below. There are a lot of things you can do with Project Gutenberg™ electronic works if you follow the terms of this agreement and help preserve free future access to Project Gutenberg™ electronic works. See paragraph 1.E below.

1.C. The Project Gutenberg Literary Archive Foundation (“the Foundation” or PGLAF), owns a compilation copyright in the collection of Project Gutenberg™ electronic works. Nearly all the individual works in the collection are in the public domain in the United States. If an individual work is unprotected by copyright law in the United States and you are located in the United States, we do not claim a right to prevent you from copying, distributing, performing, displaying or creating derivative works based on the work as long as all references to Project Gutenberg are removed. Of course, we hope that you will support the Project Gutenberg™ mission of promoting free access to electronic works by freely sharing Project Gutenberg™ works in compliance with the terms of this agreement for keeping the Project Gutenberg™ name associated with the work. You can easily comply with the terms of this agreement by keeping this work in the same format with its attached full Project Gutenberg™ License when you share it without charge with others.

1.D. The copyright laws of the place where you are located also govern what you can do with this work. Copyright laws in most countries are in a constant state of change. If you are outside the United States, check the laws of your country in addition to the terms of this agreement before

downloading, copying, displaying, performing, distributing or creating derivative works based on this work or any other Project Gutenberg™ work. The Foundation makes no representations concerning the copyright status of any work in any country other than the United States.

1.E. Unless you have removed all references to Project Gutenberg:

1.E.1. The following sentence, with active links to, or other immediate access to, the full Project Gutenberg™ License must appear prominently whenever any copy of a Project Gutenberg™ work (any work on which the phrase “Project Gutenberg” appears, or with which the phrase “Project Gutenberg” is associated) is accessed, displayed, performed, viewed, copied or distributed:

This eBook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this eBook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you will have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

1.E.2. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is derived from texts not protected by U.S. copyright law (does not contain a notice indicating that it is posted with permission of the copyright holder), the work can be copied and distributed to anyone in the United States without paying any fees or charges. If you are redistributing or providing access to a work with the phrase “Project Gutenberg” associated with or appearing on the work, you must comply either with the requirements of paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 or obtain permission for the use of the work and the Project Gutenberg™ trademark as set forth in paragraphs 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.3. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is posted with the permission of the copyright holder, your use and distribution must comply with both paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 and any additional terms imposed by the copyright holder. Additional terms will be linked to the Project Gutenberg™ License for all works posted with the permission of the copyright holder found at the beginning of this work.

1.E.4. Do not unlink or detach or remove the full Project Gutenberg™ License terms from this work, or any files containing a part of this work or any other work associated with Project Gutenberg™.

1.E.5. Do not copy, display, perform, distribute or redistribute this electronic work, or any part of this electronic work, without prominently displaying the sentence set forth in paragraph 1.E.1 with active links or immediate access to the full terms of the Project Gutenberg™ License.

1.E.6. You may convert to and distribute this work in any binary, compressed, marked up, nonproprietary or proprietary form, including any word processing or hypertext form. However, if you provide access to or distribute copies of a Project Gutenberg™ work in a format other than “Plain Vanilla ASCII” or other format used in the official version posted on the official Project Gutenberg™ website (www.gutenberg.org), you must, at no additional cost, fee or expense to the user, provide a copy, a means of exporting a copy, or a means of obtaining a copy upon request, of the work in its original “Plain Vanilla ASCII” or other form. Any alternate format must include the full Project Gutenberg™ License as specified in paragraph 1.E.1.

1.E.7. Do not charge a fee for access to, viewing, displaying, performing, copying or distributing any Project Gutenberg™ works unless you comply with paragraph 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.8. You may charge a reasonable fee for copies of or providing access to or distributing Project Gutenberg™ electronic works provided that:

- You pay a royalty fee of 20% of the gross profits you derive from the use of Project Gutenberg™ works calculated using the method you already use to calculate your applicable taxes. The fee is owed to the owner of the Project Gutenberg™ trademark, but he has agreed to donate royalties under this paragraph to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation. Royalty payments must be paid within 60 days following each date on which you prepare (or are legally required to prepare) your periodic tax returns. Royalty payments should be clearly marked as such and sent to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation at the address specified in Section 4, “Information about donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation.”
- You provide a full refund of any money paid by a user who notifies you in writing (or by e-mail) within 30 days of receipt that s/he does not agree to the terms of the full Project Gutenberg™ License. You must require such a user to return or destroy all copies of the works possessed in a physical medium and discontinue all use of and all access to other copies of Project Gutenberg™ works.
- You provide, in accordance with paragraph 1.F.3, a full refund of any money paid for a work or a replacement copy, if a defect in the electronic work is discovered and reported to you within 90 days of receipt of the work.
- You comply with all other terms of this agreement for free distribution of Project Gutenberg™ works.

1.E.9. If you wish to charge a fee or distribute a Project Gutenberg™ electronic work or group of works on different terms than are set forth in this agreement, you must obtain permission in

writing from the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the manager of the Project Gutenberg™ trademark. Contact the Foundation as set forth in Section 3 below.

1.F.

1.F.1. Project Gutenberg volunteers and employees expend considerable effort to identify, do copyright research on, transcribe and proofread works not protected by U.S. copyright law in creating the Project Gutenberg™ collection. Despite these efforts, Project Gutenberg™ electronic works, and the medium on which they may be stored, may contain “Defects,” such as, but not limited to, incomplete, inaccurate or corrupt data, transcription errors, a copyright or other intellectual property infringement, a defective or damaged disk or other medium, a computer virus, or computer codes that damage or cannot be read by your equipment.

1.F.2. LIMITED WARRANTY, DISCLAIMER OF DAMAGES - Except for the “Right of Replacement or Refund” described in paragraph 1.F.3, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the owner of the Project Gutenberg™ trademark, and any other party distributing a Project Gutenberg™ electronic work under this agreement, disclaim all liability to you for damages, costs and expenses, including legal fees. YOU AGREE THAT YOU HAVE NO REMEDIES FOR NEGLIGENCE, STRICT LIABILITY, BREACH OF WARRANTY OR BREACH OF CONTRACT EXCEPT THOSE PROVIDED IN PARAGRAPH 1.F.3. YOU AGREE THAT THE FOUNDATION, THE TRADEMARK OWNER, AND ANY DISTRIBUTOR UNDER THIS AGREEMENT WILL NOT BE LIABLE TO YOU FOR ACTUAL, DIRECT, INDIRECT, CONSEQUENTIAL, PUNITIVE OR INCIDENTAL DAMAGES EVEN IF YOU GIVE NOTICE OF THE POSSIBILITY OF SUCH DAMAGE.

1.F.3. LIMITED RIGHT OF REPLACEMENT OR REFUND - If you discover a defect in this electronic work within 90 days of receiving it, you can receive a refund of the money (if any) you paid for it by sending a written explanation to the person you received the work from. If you received the work on a physical medium, you must return the medium with your written explanation. The person or entity that provided you with the defective work may elect to provide a replacement copy in lieu of a refund. If you received the work electronically, the person or entity providing it to you may choose to give you a second opportunity to receive the work electronically in lieu of a refund. If the second copy is also defective, you may demand a refund in writing without further opportunities to fix the problem.

1.F.4. Except for the limited right of replacement or refund set forth in paragraph 1.F.3, this work is provided to you ‘AS-IS’, WITH NO OTHER WARRANTIES OF ANY KIND, EXPRESS OR IMPLIED, INCLUDING BUT NOT LIMITED TO WARRANTIES OF MERCHANTABILITY OR FITNESS FOR ANY PURPOSE.

1.F.5. Some states do not allow disclaimers of certain implied warranties or the exclusion or limitation of certain types of damages. If any disclaimer or limitation set forth in this agreement violates the law of the state applicable to this agreement, the agreement shall be interpreted to make the maximum disclaimer or limitation permitted by the applicable state law. The invalidity or unenforceability of any provision of this agreement shall not void the remaining provisions.

1.F.6. INDEMNITY - You agree to indemnify and hold the Foundation, the trademark owner, any agent or employee of the Foundation, anyone providing copies of Project Gutenberg™ electronic works in accordance with this agreement, and any volunteers associated with the production, promotion and distribution of Project Gutenberg™ electronic works, harmless from all liability, costs and expenses, including legal fees, that arise directly or indirectly from any of the following which you do or cause to occur: (a) distribution of this or any Project Gutenberg™ work, (b) alteration, modification, or additions or deletions to any Project Gutenberg™ work, and (c) any Defect you cause.

Section 2. Information about the Mission of Project Gutenberg™

Project Gutenberg™ is synonymous with the free distribution of electronic works in formats readable by the widest variety of computers including obsolete, old, middle-aged and new computers. It exists because of the efforts of hundreds of volunteers and donations from people in all walks of life.

Volunteers and financial support to provide volunteers with the assistance they need are critical to reaching Project Gutenberg™’s goals and ensuring that the Project Gutenberg™ collection will remain freely available for generations to come. In 2001, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation was created to provide a secure and permanent future for Project Gutenberg™ and future generations. To learn more about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation and how your efforts and donations can help, see Sections 3 and 4 and the Foundation information page at www.gutenberg.org.

Section 3. Information about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

The Project Gutenberg Literary Archive Foundation is a non-profit 501(c)(3) educational corporation organized under the laws of the state of Mississippi and granted tax exempt status by the Internal Revenue Service. The Foundation’s EIN or federal tax identification number is 64-6221541. Contributions to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation are tax deductible to

the full extent permitted by U.S. federal laws and your state's laws.

The Foundation's business office is located at 809 North 1500 West, Salt Lake City, UT 84116, (801) 596-1887. Email contact links and up to date contact information can be found at the Foundation's website and official page at www.gutenberg.org/contact

Section 4. Information about Donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

Project Gutenberg™ depends upon and cannot survive without widespread public support and donations to carry out its mission of increasing the number of public domain and licensed works that can be freely distributed in machine-readable form accessible by the widest array of equipment including outdated equipment. Many small donations (\$1 to \$5,000) are particularly important to maintaining tax exempt status with the IRS.

The Foundation is committed to complying with the laws regulating charities and charitable donations in all 50 states of the United States. Compliance requirements are not uniform and it takes a considerable effort, much paperwork and many fees to meet and keep up with these requirements. We do not solicit donations in locations where we have not received written confirmation of compliance. To SEND DONATIONS or determine the status of compliance for any particular state visit www.gutenberg.org/donate.

While we cannot and do not solicit contributions from states where we have not met the solicitation requirements, we know of no prohibition against accepting unsolicited donations from donors in such states who approach us with offers to donate.

International donations are gratefully accepted, but we cannot make any statements concerning tax treatment of donations received from outside the United States. U.S. laws alone swamp our small staff.

Please check the Project Gutenberg web pages for current donation methods and addresses. Donations are accepted in a number of other ways including checks, online payments and credit card donations. To donate, please visit: www.gutenberg.org/donate

Section 5. General Information About Project Gutenberg™ electronic works

Professor Michael S. Hart was the originator of the Project Gutenberg™ concept of a library of electronic works that could be freely shared with anyone. For forty years, he produced and distributed Project Gutenberg™ eBooks with only a loose network of volunteer support.

Project Gutenberg™ eBooks are often created from several printed editions, all of which are confirmed as not protected by copyright in the U.S. unless a copyright notice is included. Thus, we do not necessarily keep eBooks in compliance with any particular paper edition.

Most people start at our website which has the main PG search facility: www.gutenberg.org.

This website includes information about Project Gutenberg™, including how to make donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, how to help produce our new eBooks, and how to subscribe to our email newsletter to hear about new eBooks.